

ปัญญา

วารสารวิชาการ มจร วิทยาเขตล้านนา

JOURNAL OF MBU LNC
ISSN : 0859-3574

ปีที่ 24 เล่มที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2560 Vol.24 No.1 January-June 2017

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพร้าว 1 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

กฤษเพชร ชัยเพ็ญ

กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

สุชาดา กะมะลานนท์

การจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงโดยชุมชนฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สุพรรณิ มหรรณพกุล

การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง
จังหวัดเชียงใหม่

อรรณพ สุทธิจิระพันธ์

การจัดการผลกระทบทางสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลง
กระบวนการทอผ้าพื้นบ้าน บ้านนาช่างใต้ เมืองน้ำบวก แขวงหลวงพระบาง

ทองจันทร์ ลัดวิไล

ประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่

จิราพร มอญเลิศ

คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากร
ทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

กัลยารัตน์ วงศ์แก้ว

ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project)

รุ่งทอง เชื้อนขัน

สำนักงานวารสารปัญญา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร.053-270-975 E-Mail : panya-thjo@gmail.com

หลักการและเหตุผล

วารสารปัญญาได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ 2536 โดยจัดพิมพ์เป็นวารสารวิชาการรายครึ่งปี (ปีละ 2 ฉบับ) โดยพิจารณาเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. ศาสนาและปรัชญา
2. การศึกษา
3. สังคมศาสตร์
4. มนุษยศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมวิชาการด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความรับเชิญ บทความปริทัศน์
3. เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิตและผู้สนใจทั่วไปมีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ
4. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ : ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

การส่งบทความ

วารสารปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร.053-270-975 ต่อ 15

E-Mail: panya-thjo@gmail.com

สามารถดำเนินการดาวน์โหลดและ Submit ผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารออนไลน์ OJS ทางเว็บไซต์

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/login>

- บทความวิชาการและวิจัยทุกเรื่องได้รับการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน/บทความ
- บทความ ข้อความ ภาพประกอบและตารางที่ลงพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน แต่ผู้เดียว
- บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่าการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว
- บทความใดที่ผู้อ่านเห็นว่าได้มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้เขียน กรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารปัญญาทราบจะเป็นพระคุณยิ่ง
- บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ของสงวนลิขสิทธิ์ไม่สงวนคืน

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ดร.
พระมหาวิเศษ เสาะพบดี,รศ.ดร.
รศ. สมหมาย เปรมจิตต์

พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.
ศ.ดร.พศิน แดงจวง

บรรณาธิการ

ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร. อุเทน ลาพิงค์

อาจารย์วิรัช ภูมาศรี

บุญนำ สุนามถาวร

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	หน่วยงานภายนอก	
พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมโม,ดร. ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี ผศ.ดร.โผน นามณี	ผศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	ผศ.ดร.หนูม้วน ร่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	พระครูพิพิธสุตาทร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
	ผศ.ดร.วิสุทธิชัย ชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
	ผศ.วิมลสรรค์ ไสลงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	ผศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
	ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	ดร. มนตรี วิชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

วารสารปัญญา ปี 24 ฉบับที่ 1 มกราคม- มิถุนายน 2560

พระครูสังฆรักษ์ จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.อภิรมย์ สีดาคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	รศ.ดร.ปฐมภ์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.สงเสริม แสงทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.หนูม้วน ร่มแก้ว ผศ.ดร.สัญญา สะสอง ดร.พรรณี สุวัถ์ถิติ ดร.สนิท หาจัตร์รัส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	ดร.เกรียงไกร เจริญผล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม	มหาวิทยาลัยสุโขทัย
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.อุเบศ พวงแก้ว	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่	ผศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา

บทความวารสาร
ปัญญา ปีที่ 24 เล่ม 1

	หน้า
1 พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่ม เครือข่ายพร้าว 1 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 กฤษเพ็ชร ชัยเพ็ญ	1
2 กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี สุชาดา กะมะลานนท์	8
3 การจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงโดยชุมชนฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สุพรรณี มหรรณพกุล	18
4 การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่ อรรณพ สุทธิจิระพันธ์	25
5 การจัดการผลกระทบทางสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ ทอผ้าพื้นบ้าน บ้านนาช่างใต้ เมืองน้ำบวก แขวงหลวงพระบาง ทองจันทร์ ลัดวีไล	31
6 ประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ จิราพร มอญเลิศ	36
7 คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ กัลยารัตน์ วงศ์แก้ว	46
8 ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) รุ่งทอง เชื้อนขัน	57
รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร	66

วารสารปัญญา ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2560)

**พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายพร้าว 1 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2**

**Self-Defending Behavior against Drug Abuse of the Third Cluster
Students in the Schools of Phrao Network One Phrao District, Chiang
Mai Province**

กฤษเพชร ชัยเพ็ญ *
Kochapet Chaipen
Kochchai@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า พร้อมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพร้าว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 265 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test และ F – test

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า โดยรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มี เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคเรียนที่ผ่านมา (ระดับเกรดเฉลี่ย) และสถานศึกษา ต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า โดยรวมทั้ง 3 ด้านแตกต่างกัน แต่นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มี อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการป้องกัน, การเสพยาบ้า

ABSTRACT

The objectives of this research to study and to compare study the behavior of the amphetamine self-defense. The study sampling subjects were the Grade 3 students of the school network in Chang Mai Educational Service Area Office 1, Grade Level 3 schools in the Prow 1 for a total of 265 selected by stratified sampling. The research tools were questionnaires. Statistics for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test and F-test.

Results of the research were as follows: 1) Grade 3 students in the sample have a habit of self-protection by the addictive drug, and the third is the high level interpretation. Considering the average of the sort found in the descending order with the highest average self-control. This is the second level in the field of self-esteem. The result is a high level. 2) The Grade 3 students with different levels of education, age and behavior, to protect themselves from the field, including 3 of amphetamine were not significantly different.

Keywords : Self-Defending Behavior, Drug Abuse

* นักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

บทนำ

สภาพภูมิประเทศของอำเภอพร้าว ด้านทิศเหนือติดกับอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2551 พบว่า สถานีตำรวจภูธรอำเภอพร้าวสามารถจับกุมผู้ต้องหาและยึดของกลางยาบ้าได้จำนวน 215,415 เม็ด ได้ผู้ต้องหาทั้งสิ้น 89 ราย จากด่านตรวจบ้านห้วยसान หมู่ที่ 14 ตำบลสันทราย และด่านตรวจบ้านป่าอื่น หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านโป่ง (ปิยะพันธ์ ภัทรพงศ์สินธุ์, 2553) จากรายงานดังกล่าวถือเป็นที่ยึดถือกันว่ายาบ้าได้กลับมาแพร่ระบาดอีกครั้ง ซึ่งโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพร้าว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ตั้งอยู่ตำบลสันทราย ทางด้านเหนือสุดของอำเภอพร้าว มีเขตติดต่อกับอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีความเสี่ยงเนื่องจากเป็นเส้นทางการลำเลียงยาบ้ายาเสพติดประเภทอื่นๆ และกลุ่มเสี่ยงจะเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกลุ่มวัยรุ่นจะมีการใช้อย่างกว้างขวางทำให้มีการแพร่ระบาดเข้าไปในสถานศึกษา มีผลกระทบต่อการเรียนรู้การสอนและการควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาการใช้ยาบ้าในหมู่นักเรียนนอกจากเป็นเรื่องของการกระทำผิดกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 แล้ว การใช้ยาเสพติดบางชนิดยังเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและเป็นการทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ อีกทั้งหากมีการเสพยาบ้า ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย จิตใจ และสุขภาพ

ทรุดโทรมลง เกิดปัญหาตามมาทั้งในด้านการเรียนและการดำรงชีวิต

ดังนั้น จำเป็นต้องรีบดำเนินการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า เพราะกลุ่มนักเรียนจะมีวัตถุประสงค์ในการใช้ เพื่อดูหนังสือได้นานในช่วงการสอบ มาเป็นการใช้เพื่อความสนุกสนานคึกคะนอง ค่านิยมการเลียนแบบ ซึ่งวัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน ดานวิธีการเสพสามารถทำได้ทุกรูปแบบแตกต่างกันไป โดยเป้าหมายของขบวนการค้ายาบ้ามักมีการแอบแฝงเข้าไปในโรงเรียน ทำให้ปัญหาการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษาทวีความรุนแรง หากไม่รีบดำเนินการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะเป็นภัยที่บ่อนทำลายเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติและความเจริญก้าวหน้าของประเทศโดยรวม แม้ว่าจะมีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาบ้า ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้กลุ่มวัยรุ่นเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ดังนั้นการป้องกันตนเองจากการใช้ยาบ้าจึงไม่ได้อยู่ที่การให้ความรู้ความเข้าใจเพียงอย่างเดียว แต่ควรจะมีการเสริมสร้างพฤติกรรมให้เกิดความสามารถ วิเคราะห์และประเมินค่ารวมถึงการฝึกทักษะการตัดสินใจเลือกกระทำต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพร้าว 1 เพื่อสามารถนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน การปฏิบัติงาน

การจัดโปรแกรมให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือและหาแนวทางในการส่งเสริมการป้องกันการเสพติด ในนักเรียนและเยาวชนเพื่อให้เกิดทักษะหรือความสามารถในการประเมินสถานการณ์ต่างๆ เพื่อตัดสินใจเลือกวิธีการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้ยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพราว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพติด โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพราว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคเรียนที่ผ่านมา (ระดับเกรดเฉลี่ย) และสถานศึกษาต่างกัน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพราว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพราว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 265 คน กลุ่มตัวอย่างได้มา การกำหนดขนาด

กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 157 คน แล้วได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นแบบสัดส่วน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต่อจำนวนประชากรทั้งหมด คูณด้วยจำนวนกลุ่มตัวอย่างคูณด้วยจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม แล้วนำมาหาอัตราสัดส่วนของประชากร (Proportional to Size) เพื่อหาจำนวนตัวอย่างแยกแต่ละหมู่ เพื่อให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนที่เหมาะสมต่อขนาดประชากร มีโอกาสเท่าเทียมกันในการถูกเลือก โดยใช้สูตรของ Nagtalon โดยมีความคลาดเคลื่อน .05

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Albert Bandura) และได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด โดยข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ระดับเกรดเฉลี่ย) และสถานศึกษาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพราว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพติด

ยาบ้า ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัวไร่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับยาบ้า 2) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง และ 3) ด้านการควบคุมตนเอง โดยลักษณะคำถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับโดยใช้หลักของ Likert Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า โดยรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการควบคุมตนเอง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับยาบ้า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีผลการวิจัยดังนี้

1.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับยาบ้า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการควบคุมตนเอง นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีพฤติกรรมการป้องกัน

ตนเองจากการเสพยาบ้า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก

2. นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีเพศผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคเรียนที่ผ่านมา (ระดับเกรดเฉลี่ย) และสถานศึกษา ต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า โดยรวมทั้ง 3 ด้านแตกต่างกัน แต่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มี อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า โดยรวมทั้ง 3 ด้านไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับยาบ้า พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีอายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคเรียนที่ผ่านมา (ระดับเกรดเฉลี่ย) และสถานศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ด้านความรู้เกี่ยวกับยาบ้า แตกต่างกัน แต่นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ด้านความรู้เกี่ยวกับยาบ้า ไม่แตกต่างกัน

2.2 ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีเพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคเรียนที่ผ่านมา (ระดับเกรดเฉลี่ย) และสถานศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง แตกต่างกัน แต่นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านการควบคุมตนเอง พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนภาคเรียนที่ผ่านมา (ระดับเกรดเฉลี่ย) และสถานศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ด้านการควบคุมตนเอง แตกต่างกัน แต่นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ด้านการควบคุมตนเอง ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพริ้ว 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ยาบ้ามีในหลักสูตรการเรียนการสอนในวิชาสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษาต้น ซึ่งมีเนื้อหาในเรื่องของความรู้และเข้าใจถึงอันตรายของยาบ้าที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกต้อง ตระหนักถึงอันตรายและหลีกเลี่ยงการใช้ยาบ้าไม่ได้ โดยเฉพาะการป้องกันตนเองจากยาบ้า นักเรียนจึงมีความรู้เรื่องโทษทางกฎหมายที่เกี่ยวกับยาบ้า จากการรณรงค์จัดบอร์ดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับยาบ้าจากโรงเรียน ชุมชน และครอบครัว ระดับสติปัญญา ความสนใจและให้ความสำคัญ ส่วนใหญ่เห็นคุณค่าในตนเอง รักตนเอง มุ่งมั่นทำดี เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มองตนในแง่บวก ทำสิ่งใดมักประสบความสำเร็จ ภูมิใจในความสามารถ ผลการเรียน ประกอบกับสมาชิกในครอบครัวมีความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดของ พนม เกตุมาน (2535, น. 93-95) ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

ที่สร้างสรรค์ เพื่อให้ตนเองห่างไกลจากยาบ้า เช่น กิจกรรมที่สร้างความนับถือตนเอง คือ สิ่งที่เขาทำได้ดี เป็นประโยชน์ เป็นที่ยอมรับชื่นชมจากผู้อื่น กิจกรรมที่ทำแล้วประสบความสำเร็จซึ่งตรงกับความต้องการของเขา ความสำเร็จทำให้เขาอยากทำซ้ำๆ และพัฒนาเป็นการเรียน การทำงาน ด้วยความอดทนบากบั่น ต้องการความสำเร็จมากขึ้น ชีวิตเขาทำให้มีคุณค่า มีประโยชน์ และอยากทำต่อไป บางครั้งความลำบาก จะกระตุ้นให้เขาคิดหาทางแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง หรือกิจกรรมที่สร้างความรับผิดชอบ ทำให้เขารู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมและอยากทำให้ดีที่สุด และกิจกรรมที่เพิ่มทักษะในการคิด และการลงมือทำ ตามความชอบ ความถนัด กิจกรรมต่างๆ สร้างให้วัยรุ่นมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เช่น กีฬา กิจกรรมกลุ่ม ดนตรี ศิลปะ ค่ายพักแรม หรือการบำเพ็ญประโยชน์ เมื่อวัยรุ่น+เกิดความอยากจะทำในสิ่งที่ดี มีเป้าหมายของตนเอง เช่นนี้ ก็จะเป็นภูมิคุ้มกันยาบ้าได้อย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวิน เทียนทองดี (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า “นักเรียนมีความรู้ในการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติอยู่ในระดับดี เพราะกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยเฉพาะในรายวิชา พ 013 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และการให้ความรู้เรื่องสารเสพติดของคณะกรรมการป้องกันสารเสพติด

ในโรงเรียน จะเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียน ครู อาจารย์ ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นวิทยากร จัด นิทรรศการ จัดโครงการให้นักเรียนเป็น ตัวแทนช่วยแนะนำวิธีป้องกันรวมทั้งให้ความรู้ แก่เพื่อนนักเรียนเรื่องสารเสพติดตามโครงการ เพื่อเพื่อน และโครงการเพื่อนเตือนเพื่อน นอกจากการสอนโดยตรงในวิชาสุขศึกษาแล้วยังสอดแทรกเรื่องภัยอันตรายที่เกิดจากการใช้ ยาที่ผิดๆ และการใช้สารเสพติดเข้าไปใน บทเรียนต่างๆ ตามแต่โอกาสจะอำนวย จึงทำ ให้นักเรียนมีความรู้อยู่ในระดับดี เพราะ ปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร นักเรียนจึง ได้รับข่าวสารต่างๆ จากสื่อมวลชนได้ กว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ได้รับ ข่าวสารโดยไม่ตั้งใจ ทำให้เกิดความตระหนักมี ความคิดเป็นของตนเองในการป้องกันตนเอง ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการได้ ร่วมมือรณรงค์ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน การป้องกันสารเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการ เผยแพร่ความรู้ การให้คำปรึกษา การจัด นิทรรศการ”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรให้ความรู้เรื่องการลด อันตรายจากการใช้ยาบ้า โดยผ่านกลไกของ กระทรวงสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล และ อสม.

1.2 โรงเรียนควรเน้นให้นักเรียนมี ส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเห็นคุณค่า ในตนเอง

1.3 ไม่ควรทดลองเสพยาบ้า เพราะ อาจทำให้ติดได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

พฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเองจากการ เสพยาบ้า ประกอบไปด้วย ความรู้ในเนื้อหา สารเกี่ยวกับยาบ้าที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และวิธีการป้องกันตนเองจากยาบ้า การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การอบรม พัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ รวมถึง การจัด กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาบ้าในการป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกันในหมู่นักเรียน โดยความ ร่วมมือของทุกหน่วยงาน ผู้วิจัยได้เสนอแนะ เพื่อการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรม การป้องกันยาบ้าในกลุ่มประชากรอื่น เช่น บิดา มารดาหรือผู้ปกครองเพราะเป็นผู้มี อิทธิพลต่อความรู้ ความคิด และทัศนคติของ เด็กที่อยู่ในครอบครัว

2.2 ควรมีการศึกษาสาเหตุและ ปัจจัยต่อการเสพยาบ้าในกลุ่มเด็กที่มี พฤติกรรมเสพยาบ้าของนักเรียนช่วงชั้นอื่นๆ ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพริ้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ การป้องกันปัญหายาบ้าในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอื่นๆ เพื่อให้ผลการศึกษาที่ หลากหลาย และนำจุดเด่นของแต่ละ โรงเรียนมาปรับใช้เป็นแนวทางการป้องกัน ปัญหายาบ้าในโรงเรียนต่อไป

2.4 ควรมีการศึกษาภาพรวมของ การป้องกันปัญหายาบ้าในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาในระดับจังหวัด เพื่อทราบถึงผล การศึกษาในวงกว้าง สำหรับการกำหนดแนว

ทางการดำเนินงานการป้องกันปัญหายาบ้า
ในโรงเรียนในระดับจังหวัดต่อไป

2.5 ควรมีการศึกษาความรู้และการ
ปฏิบัติในการป้องกันการเสพยาบ้า การใช้
กิจกรรมทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาการเห็น

คุณค่าในตนเองในการป้องกัน การติดยาบ้า
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายพร้าว 1 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

แหล่งอ้างอิง

- จิรวัน เทียนทองดี. (2542). พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ปิยะพันธ์ ภัทรพงศ์สินธุ์, (2553). สถิติคดีอาญาสถานี่ตำรวจภูธรอำเภอพร้าว. เชียงใหม่: สถานี
ตำรวจภูธรพร้าว.
- พนม เกตุมาน. (2535). สุขใจกับลูกวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: แพลนพับลิชชิง จำกัด.

กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
The Environmental Management Process of Samchuk Market Community,
Suphanburi Province

สุชาดา กะมะลานนท์*
 Suchada Kamalanon
 suchada_k@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนหลังจากการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3) การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุกหลังการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ตลาดสามชุก ด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า

ปัจจัยที่ทำให้ตลาดสามชุกเกิดการพัฒนาจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านกายภาพและสังคมวัฒนธรรม 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยด้านศักยภาพของชุมชนและทุนทางสังคม 4) ปัจจัยด้านการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรและหน่วยงานต่างๆ 5) ด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว 6) ปัจจัยด้านการสื่อสาร 7) ปัจจัยด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยตลาดสามชุกมีสิ่งดึงดูดใจ มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน สามารถเดินทางไปได้ไม่ยาก มีกิจกรรมในการเที่ยวชม และสามารถหาที่พักได้โดยรอบบริเวณตลาด

ผลกระทบจากการพัฒนาตลาดสามชุกจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านสังคม เกิดจากการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตลาดสามชุกและเทศบาลตี่ขึ้น รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ชาวบ้านมีผลประโยชน์ร่วมกัน บทบาทการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้น และเกิดการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรม แต่กลับทำให้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนภายในชุมชนตามวิถีชีวิตชุมชนเดิมลดลง จำนวนประชากรในตลาดมีเพิ่มมากขึ้น พร้อม ๆ กับการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีขึ้นมาใหม่ เศรษฐกิจของตลาดสามชุกกลับมาดีขึ้นอีกครั้ง เกิดการกระจายรายได้ และเกิดการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับคนทั้งภายในและภายนอกชุมชน อาคารบ้านเรือนในชุมชนตลาดสะอาดและได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม แต่ต้องเจอกับปริมาณขยะที่มีเพิ่มขึ้น

การจัดการสิ่งแวดล้อมของตลาดสามชุกเมื่อมีการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกิดจากการที่ชาวบ้านเข้าร่วมวางแผน และดำเนินการผ่านคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์และมูลนิธิชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและภูมิทัศน์ การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านขยะ และการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำเสีย

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุกด้านกายภาพและภูมิทัศน์ ด้านขยะ และด้านน้ำเสีย ควรเน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในกับหน่วยงานภายนอก ด้วยการพัฒนาความรู้ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน

คำสำคัญ กระบวนการจัดการ, สิ่งแวดล้อม, ชุมชนตลาดสามชุก

* นักศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ABSTRACT

Three main objectives of this research were to study 1) the factors affecting the development of Samchuk Market community as a conservation and ecotourism, 2) the impacts affecting the community after the ecotourism source development, 3) the environmental management of the Samchuk Market community after its ecotourism destination development, and finally to find out the measures and suggestions for appropriate environmental management. This study employed the qualitative research technique to collect and analyse the data collected by using interviews, focus group discussions and observations from the key informants within the Samchuk Market community of Supanburi province. The results of the study were as followed.

The factors that affected the development of Samchuk Market community as a conservation and ecotourism consisted of 1) the physical and socio-cultural factors, 2) economic factors, 3) the community capacity and social capital, 4) the external organizations' support given to the community, 5) the tourism promotion policy, 6) communication factor, and 7) the tourism source elements. The Samchuk Market community had various attractions, amenity, and accessibility with available and comfortable travelling routes, visiting activities, and available accommodations surrounding the market place.

The impacts from the tourism destination development of the Samchuk Market community were originated from the better relationships between the community and the municipality. The relationship pattern among the community members have been changed under their mutual beneficial condition with more participation and inter-cooperation between every sector within the community. However, the old folk ways' social interactions were found decreasing, while the population increased with more cultural and traditional recovery. The community recovered itself in income generating and distributing, household clean and maintenance, but found more waste increasing as well.

The environmental management of the community was based on the participatory exchange of ideas, planning, and implementation of the members after its development for ecotourism destination through establishing the community market development committee, and the community foundation. The community involvement in such activity resulted in its physical and scenery environmental management, including waste and water pollution management.

Some recommendations on the community management focused on physical and scenery environment, waste and water pollution based on the internal and external organizations' cooperation with environmental knowledge and awareness of the people.

Keyword: Management Process, The Environmental, Samchuk Market Community

บทนำ

ตลาดสามชุกตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสามชุกซึ่งเป็นอำเภอเล็ก ๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี มีประวัติจารึกไว้ว่าเคยเป็นดินแดนที่มีความยิ่งใหญ่ในอดีต ในฐานะที่เป็นเสมือนเมืองท่าสำคัญที่เคยรุ่งเรืองแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี อาคารบ้านเรือนในตลาดสามชุกสร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีลักษณะศิลปะการแกะสลักไม้ที่งดงาม นับได้ว่าตลาดสามชุกเป็นย่านการค้าที่มีความงดงามและทรงคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ และมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ภายหลังจากที่มีการตัดถนนผ่านชุมชนตลาดสามชุก ส่งผลให้ตลาดสามชุกเริ่มซบเซาลง แต่ด้วยวิถีชีวิตของชุมชนตลาดสามชุกที่ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าเวลาจะผ่านมานับร้อยปี ชาวตลาดสามชุกจึงมีแนวคิดที่จะปรับปรุง พัฒนา สถาปัตยกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชน ทำให้ตลาดสามชุกกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง (พรรณงาม เกษธรรมสารและปรีดา คงแป้น, 2552) สืบเนื่องมาจากการเกิดวิกฤติที่อยู่อาศัยจะถูกรื้อถอน ชาวบ้านจึงมีการออกมาแสดงความคิดเห็น เกิดการต่อต้านเป็นกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน และร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาตลาดสามชุก โดยการฟื้นฟูตลาดสามชุกเดิมชาวชุมชนตลาดสามชุกตั้งใจเพียงแค่ว่าฟื้นฟูตลาดที่หยุดนิ่งให้กลับมาฟื้นตัวทางการค้าอีกครั้ง และอนุรักษ์ตลาดเก่าเอาไว้เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เพียงเท่านั้น แต่เมื่อเปิดตลาดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม เป็นผลให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวขาขึ้นรับอย่างมากมายจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งการพัฒนาและการปรับปรุงฟื้นฟูตลาดสามชุกจนประสบความสำเร็จขึ้นมาได้นั้นมาจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตลาดสามชุกจึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาในครั้งนี้ ว่ามีปัจจัยใดบ้างทำให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งการพัฒนาฟื้นฟูดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร และชุมชนตลาดสามชุกมีกระบวนการในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับการฟื้นฟูพัฒนาตลาดสามชุกอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนหลังจากการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุกหลังการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตลาดสามชุกประมาณ 300

หลังคาเรือน และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดสามชุกจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 50 คน และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบนำสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรม การจดบันทึก การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านกายภาพและสังคมวัฒนธรรม เนื่องจากพื้นที่ของตลาดสามชุกบางส่วนอยู่ในความดูแลของกรมธนารักษ์ เมื่อกรมธนารักษ์มีแนวคิดที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอาคาร จึงมีส่วนผลักดันให้คนในชุมชนเกิดแนวคิดที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุก ไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ด้วยความมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ และยังคงรักษาวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยต้องการที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุกกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง 3) ปัจจัยด้านศักยภาพของชุมชนและทุนทางสังคม คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความเชื่อและความศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อหลักเมืองทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและเทศบาล มีแกนนำในการดำเนินงาน

ที่มีศักยภาพ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนจากทุกฝ่าย 4) ปัจจัยด้านการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรและหน่วยงานต่างๆ โดยมีองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ 5) ด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดสุพรรณบุรีก็มีนโยบายที่สนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวมาโดยตลอด 6) ปัจจัยด้านการสื่อสาร สื่อมวลชนได้นำเรื่องราวของตลาดสามชุกไปประชาสัมพันธ์ และ 7) ปัจจัยด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของตลาดสามชุก ที่ดึงดูดใจให้คนมาเที่ยวชมตลาดสามชุกเนื่องจากเป็นตลาดเก่าริมน้ำที่มีอายุกว่าร้อยปี มีอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม อาคารบ้านเรือนเป็นงานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และได้สัมผัสกับบรรยากาศของวิถีชีวิตภายในตลาดที่ยังคงรักษาการค้าขายแบบดั้งเดิมไว้ พร้อมทั้งอาหารและขนมพื้นบ้านที่หารับประทานได้ยาก มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน การเดินทางสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถ เข้าชมพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านจันารักษ์ และรับฟังการบรรยายความเป็นมาของตลาดสามชุกได้ แต่ถ้าจะหาที่พักต้องบริเวณรอบนอกตลาดสามชุกซึ่งหาได้ไม่ยาก

2. การเปลี่ยนแปลงตลาดสามชุกหลังจากที่มีการพัฒนาลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคม โดยเกิดการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตลาดสามชุกและเทศบาลให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น รูปแบบความสัมพันธ์ในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ชาวบ้านมีผลประโยชน์ร่วมกัน เกิดความเห็นทางทาง

สังคม การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนภายในชุมชนลดลง แต่ทั้งนี้ก็ยังก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเครือข่ายภายนอก บทบาทการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้น และเกิดการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชน นอกจากนี้การพัฒนาตลาดสามชุกยังส่งผลให้จำนวนประชากรในตลาดมีเพิ่มมากขึ้นจากคนที่เข้ามาทำการค้าขายและจากนักท่องเที่ยว เกิดการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงประวัติศาสตร์ชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงสินค้าภายในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจส่งผลให้เศรษฐกิจของตลาดสามชุกกลับมาดีขึ้น รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้อาคารบ้านเรือนในชุมชนสะอาดและได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม มีการจัดระเบียบตลาดเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย แต่ก็ทำให้ขยะในชุมชนมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น

3. การจัดการสิ่งแวดล้อมของตลาดสามชุก ภายหลังการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้เกิดกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุกโดยมีสาเหตุเริ่มมาจากการที่กรมอนุรักษ์มีโครงการที่จะปรับปรุงอาคารในตลาด ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันตัดสินใจที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกได้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ขึ้นมาเป็นแกนนำในการดำเนินงาน ต่อมามูลนิธิชุมชนไทซึ่งเป็นองค์กรเอกชนได้เลือกให้ชุมชนสามชุก เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการ

ชุมชนและเมื่อนำอยู่ นำไปสู่การพัฒนาตลาดสามชุกควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากคนภายในชุมชนเป็นแกนกลางสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุก และอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่ายในการให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชน เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุกในด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและภูมิทัศน์ โดยการดูแลรักษาความสะอาด การจัดระเบียบตลาด การปรับปรุงอาคารในตลาด การปรับปรุงพื้นที่เพื่อจัดทำจุดพักนักท่องเที่ยวและลานกิจกรรม การปรับปรุงทางเดินริมแม่น้ำท่าจีน และการจัดเตรียมสถานที่จอดรถให้เพียงพอ การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านขยะ มีการจัดตั้งถังขยะรองรับปริมาณขยะให้เพียงพอ มีการณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะ และมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะให้ถูกที่ ในส่วนของชาวตลาดสามชุกก็ได้มีการจัดการคัดแยกขยะ โดยขยะอินทรีย์ทางเทศบาลจะเก็บไปผลิตก๊าซชีวภาพ ส่วนการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำเสีย ทางเทศบาลตำบลสามชุกได้ดำเนินการจัดทำระบบรวบรวม และบำบัดน้ำเสียไม่ให้เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุกสรุปได้ว่าคณะกรรมการฯ ชาวบ้าน เทศบาล รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันดูแลและจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน รวมถึงการจัดทำข้อกำหนด กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผน และกำหนดมาตรการ

ลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม โดยให้ชุมชนเป็นแกนกลางสำคัญในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดความตระหนัก และเป็นการสร้างจิตสำนึกภายในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้ผู้วิจัยจะหยิบยกประเด็นต่าง ๆ เพื่ออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากกรมธนารักษ์มีแนวคิดที่จะปรับปรุงอาคารในความดูแลบางส่วนที่อยู่ในบริเวณตลาดสามชุก ผลักดันให้คนในชุมชนเกิดแนวคิดที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากมีเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม มีประวัติศาสตร์ชุมชนที่น่าสนใจ และยังคงรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม รวมทั้งความพร้อมด้านศักยภาพของชุมชนและทุนทางสังคมที่สั่งสมมายาวนาน คนในชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตลอดจนความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การมีแกนนำชุมชนที่มีศักยภาพประกอบกับคนในชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหา ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งพร้อมที่จะร่วมมือกันในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540) ที่กล่าวไว้ว่า

ลักษณะที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็ง เกิดจากชุมชนมีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นในทางกายภาพหรือรูปธรรม คือ สมาชิกของชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ในทางจิตวิญญาณ คือ สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อต่อสิ่งสูงสุดอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันกัน นอกจากนี้การพัฒนาลาดสามชุกยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนให้กลับรุ่งเรืองอีกครั้ง โดยมีองค์กรและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ มีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรี อีกทั้งการมีสื่อมวลชนเข้ามานำเรื่องราวของตลาดสามชุกไปประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีไพร พริ้งเพระ (2547) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน : บุรณาการการจัดการแสดงของช้างในบ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐ ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บ้านตากกลางได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาชมกิจกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้คนมาเที่ยวชมตลาดสามชุก ซึ่งประกอบ

ไปด้วย 1) สิ่งดูใจของตลาดสามชุก คือความ มีอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม 2) ตลาด สามชุกมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน 3) การเข้าถึงก็ทำได้ไม่ยาก และมีความสะดวก ในการเดินทาง 4) มีกิจกรรมสำหรับการมา เที่ยว 5) แม้จะไม่มีที่พักภายในตลาดสามชุก แต่นักท่องเที่ยวก็สามารถหาที่พักบริเวณ โดยรอบตลาดได้ไม่ยาก ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ อนุรักษ์ ปัญญานูวัฒน์ (2550, น. 87) ที่กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมี องค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) สิ่งดูใจ 2) สิ่ง อำนวยความสะดวก 3) การเข้าถึง 4) กิจกรรม ในการท่องเที่ยว และ 5) ที่พัก

2. การพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเทศบาล แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เกิดการร่วมมือกันในชุมชน รูปแบบความสัมพันธ์ในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ชาวบ้านมีผลประโยชน์ ร่วมกัน เกิดการประสานความร่วมมือจากทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มเครือข่าย ส่งผลให้ประชากรในชุมชนเพิ่ม มากขึ้น ชาวบ้านที่เคยอาศัยอยู่เดิมกลับเข้ามา ทำการค้าอีกครั้ง และจากบุคคลภายนอก ชุมชนที่เข้ามาทำการค้า รวมถึงนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวชม ทำให้คนในชุมชนมีความท้ง เหนียวสังคัมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคัมใน ชุมชนลดลง แต่ก็ทำให้เกิดการรื้อฟื้น ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาใหม่ มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชน เกิดการเรียนรู้ เกิดความตระหนัก และปลูกฝัง จิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น เศรษฐกิจของตลาดสามชุกกลับมาดีขึ้นอีกครั้ง เกิดการกระจายรายได้ มีการเปลี่ยนแปลงทาง

อาชีพ และเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ นำไปสู่การปรับปรุงซ่อมแซมและดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในชุมชน มีการกำหนด กฎเกณฑ์ของชุมชนให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม รวมถึงการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อช่วย แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรวดี จำเดิม (2549) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบจากการ ท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเวียงกุมกาม อำเภอ สารภี จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเวียงกุมกาม ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ชุมชนมีทางเลือกในการประกอบ อาชีพมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเสื่อมถอยลง การท่องเที่ยวช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรและ วัฒนธรรมท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเป็น เครื่องมือช่วยในการสร้างความตระหนักใน การดูแลอนุรักษ์โบราณสถานเวียงกุมกาม แต่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทาง เสียง ฝุ่น และปัญหาขยะ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ วลัยพร ลิ้มบุญญรัตน์ (2547) ที่ ศึกษาเรื่องชุมชนกับการจัดการทรัพยากรการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนบ้านนา ตอง ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่พบว่า การท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ของชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ทั้งด้านบวก และด้านลบ ในด้านบวกการท่องเที่ยวได้ ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ ให้กับชาวบ้าน และปลูกจิตสำนึกที่ดีทาง วัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว ส่วนในด้านลบ วิถีชีวิตของชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อนัก ท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนมากขึ้น รวมทั้ง

สิ่งแวดล้อมต้องเผชิญกับปัญหาขยะ น้ำเสีย และทำลายภูมิทัศน์

3. กระบวนการในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก มีจุดเริ่มต้นจากการที่กรมธนารักษ์มีโครงการที่จะปรับปรุงอาคารไม้เดิมเป็นอาคารพาณิชย์ และความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของตลาดสามชุกให้กลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดแนวคิดที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกได้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ขึ้นมาเป็นแกนนำในการดำเนินงาน ต่อมามูลนิธิชุมชนไทได้เลือกให้ชุมชนสามชุกเข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ นำไปสู่การพัฒนาตลาดสามชุกควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยเน้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการใช้การจัดกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ให้คนในชุมชนเป็นแกนกลางสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุก และอาศัยความร่วมมือจากทุก ฝ่ายในการให้การสนับสนุน ซึ่งนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนในด้านต่างๆ และทำให้ชุมชนพัฒนาไปสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม นำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและภูมิทัศน์ 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านขยะ และ 3) การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำเสีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกณรงค์ ขวดแก้ว (2549) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

จัดการสิ่งแวดล้อม บ้านสันทรายพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวบ้านพร้อมด้วยแกนนำของหมู่บ้านพยายามที่จะร่วมแรงร่วมใจกันช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน โดยการมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมประเมินผล ประสานงานระหว่างชาวบ้านแกนนำ และกลุ่มทางสังคมในหมู่บ้าน ซึ่งการประสบผลสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะหมู่บ้านมีทุนทางสังคมที่ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรม และองค์การเครือข่าย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภลักษณ์ ล้อมลาย (2550) ที่ทำการศึกษาเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตามโครงการเชียงใหม่น่าอยู่ พบว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในชุมชนวัดเกตนั่นได้ดำเนินการใน 4 รูปแบบ คือ การช่วยเหลือตนเอง การอาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนในชุมชน อาศัยองค์กรต่างๆ ที่อยู่ภายในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือและประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ จากประเด็นปัญหานำไปสู่การหาวิธีปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาเพื่อช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหาด้านต่างๆ เกิดจิตสำนึกที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม อีกทั้งแกนนำในหมู่บ้านควรให้โอกาสและสร้างตัวแทน โดยเฉพาะการส่งเสริมคนรุ่น

ใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านให้มากขึ้น

1.2 องค์กรเอกชนควรศึกษาบริบทของชุมชนในแต่ละชุมชนที่เข้าไปทำงาน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้พบปัญหา ตัดสินแก้ไข ปัญหา ร่วมลงมือปฏิบัติและร่วมประเมินผล ส่วนองค์กรเอกชนหรือองค์กรจากภายนอก เข้ามาช่วยเป็นพี่เลี้ยง คอยให้การส่งเสริม สนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อให้ชุมชนเกิดการ เรียนรู้ ตระหนัก และสร้างจิตสำนึกทางด้าน สิ่งแวดล้อมของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง

1.3 องค์กรปกครองท้องถิ่นควรสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น

และมีการจัดทำแผนต่อยอดจากโครงการ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ชาวบ้านหรือชุมชนได้ ดำเนินการมาแล้วอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ การจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกันเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและหา แนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ เหมาะสมต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก. (2549). *สืบสานงานศิลป์ ถิ่นสามชุก*. สืบค้นจาก: <http://resource.thaihealth.or.th/library/hot/12697>
- พรรณงาม เก้าธรรมสารและปรีดา คงแป้น. (2552). *ย้อนมอง...สามชุก ตลาดร้อยปี กว่าเจ็ดสิบวันนี้*. สุพรรณบุรี: คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก.
- ธีรวดี จำเดิม. (2549). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- วลัยพร ลิ้มบุญรัตน์. (2547). *ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนบ้านนาตอง ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. (การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย เชียงใหม่).
- ศรีไพร พริ้งเพระ (2547). *การพัฒนาการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน: บูรณาการการจัดการแสดงของช้างในบ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ศุภลักษณ์ ล้อมลาย. (2550). *การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตามโครงการเชียงใหม่หน้าอยู่*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อนุรักษ์ ปัญญานววัฒน์. (2550). *การจัดการความรู้และการจัดการการเรียนรู้*. (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

เอกณรงค์ ขวดแก้ว. (2549). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม บ้านสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

อุทัย ดุลเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). *ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบแนวคิด และข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

การจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงโดยชุมชนฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
 Management of the Ping river riparian area by Faham community,
 Mueang district, Chiang Mai province

สุพรรณณี มหรรณพกุล*
 Suphannee Mahannopkull
 Suphan.ma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง การจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง และหาแนวทางการจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงในอนาคตโดยชุมชนฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ชายตลิ่ง ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง มีการเปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ การจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง มีการใช้บทบาทของเทศบาล ผู้นำชุมชน นายอำเภอ หลักการต่อสู้ทางกฎหมาย การเจรจาต่อรอง การปลูกต้นไม้ การจัดพิธีสืบชะตาแม่น้ำปิง และการบูรณาการกิจกรรมแผนงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ แนวทางการจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงในอนาคตโดยชุมชนฟ้าฮ่าม ได้แก่ การสร้างความตระหนักและจิตสำนึกต่อแม่น้ำให้ประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำ

คำสำคัญ การจัดการ, พื้นที่ชายตลิ่ง, แม่น้ำปิง

ABSTRACT

The objectives of this research are as follows: 1) to study the development of the Ping river riparian area utilization 2) to manage the Ping river riparian area and 3) to search for the guidelines of management of the Ping river riparian area in the future by Faham community, Mueang district, Chiang Mai province. The main groups of people providing information were such as group of community leaders, group of government officers and group of people using the Ping river riparian area. The result of the study found that the development of the Ping river riparian area is changed by the nature and man. Management of the Ping river riparian area will be solved by using the roles of members of municipality, community leaders, district chief officer, legal battles principle, negotiation, planting the local trees, management of the prolonging the life of Ping river celebration, including integrated project planning activities working together with other sections. The guidelines of the management of the Ping river riparian area in the future by Faham community can be raised of awareness and care for the river by the members of the community must be continually promoted and supported. The role of public participation in river conservation and development should always be opened for all sectors to join and share.

* นักศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Keywords : Management, riparian area, The Ping river

บทนำ

เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมที่สำคัญในทุกด้านของจังหวัด เป็นพื้นที่ที่มีการเจริญเติบโตสูง กระแสโลกาภิวัตน์หรือกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงได้หลั่งไหลเข้าสู่เมืองเชียงใหม่มาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนลักษณะกายภาพเมือง วิถีชีวิต ค่านิยม เนื่องจากผลการพัฒนาเศรษฐกิจภาคเหนือ โครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม ทำให้ประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยในเมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น แม่น้ำปิงกำลังประสบปัญหาการบุกรุกพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง ในอดีตแม่น้ำปิงเคยมีความกว้างมาก แต่มีการถมที่ริมฝั่งแม่น้ำปิงทั้งสองด้าน ทำให้แม่น้ำปิงหดแคบเข้ามาประมาณ 1 ใน 3 หรือครึ่งหนึ่ง การถมที่ริมฝั่งมีจุดประสงค์คือต้องการเพิ่มพื้นที่ดินของตัวเองให้มากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่ามี การสร้างทำน้ำ ศาลาริมน้ำ ตลอดจนถึงบ้านโคกจนกริดลงไปในน้ำด้วย บริเวณตอนเหนือสะพานนครพิงค์ขึ้นไป ริมฝั่งแม่น้ำปิงมีลักษณะการถมที่เป็นช่วงๆ โดยเฉพาะตอนเหนือสะพานสุขปอริไฮเวย์ไปแล้ว คือ เขตป่าต้น ขะจาว สันผีเสื้อ (ธนศวร์เจริญเมือง, 2536, น. 124) ในปี พ.ศ. 2536 หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ 16 สิงหาคม 2536 หน้า 2 ได้รายงานข่าว ชมรมผู้สื่อข่าวเชียงใหม่และสำนักข่าวสารอเมริกันเชียงใหม่ (ยูซิส) ได้สำรวจสภาพฝั่งแม่น้ำปิงจากสะพานนวรัฐขึ้นไปทางเหนือจนสุดเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร พบว่ามีผู้บุกรุกแม่น้ำปิงโดยการปลูกอาคารและถมฝั่งออกไปรวมถึงการถมช่องว่างระหว่างฝั่งกับเกาะกลางน้ำและหาไม้โตเร็วมาปลูก นับได้จำนวน

ประมาณ 90 กว่าราย (สุวารี วงศ์กองแก้ว, ม.ป.ป., น. 11) ซึ่งชุมชนฟ้าฮ่ามเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิง ในเขตตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เคยประสบปัญหาการบุกรุกพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง และชุมชนฟ้าฮ่ามได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของพื้นที่ที่มีโฉนดติดกับพื้นที่ชายตลิ่งยอมขายรั้วกลับไปอยู่ในพื้นที่โฉนด และหากชุมชนมีการจัดการพื้นที่ชายตลิ่งโดยทำให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนในชุมชน เจ้าของพื้นที่เหล่านั้นส่วนใหญ่ก็ยินยอม แต่ทนายจากกรุงเทพฯ รายหนึ่งไม่ยินยอมจึงฟ้องร้องเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม เมื่อชุมชนเจรจาขอคืนพื้นที่ชายตลิ่งได้แล้วจึงจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้พื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณประโยชน์ที่ทุกคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง
2. เพื่อศึกษาการจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง
3. เพื่อหาแนวทางการจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงในอนาคตโดยชุมชนฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรทั้งสิ้น 6,349 คน แบ่งเป็นชาย 3,034

คน หญิง 3,315 คน มีจำนวนครัวเรือน 4,239 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่ศึกษา แบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ชายตลิ่ง เป็นต้น จำนวนทั้งหมด 80 คน ศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างตามจุดมุ่งหมายหรือการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

2. เครื่องมือและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการสัมภาษณ์ ใช้แบบนำสัมภาษณ์ วิธีการสังเกต ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิธีการตรวจสอบข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและการวิเคราะห์เชิงอุปนัย

สรุปผลการวิจัย

พัฒนาการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงของชุมชนฟ้าฮ่าม แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2504-2530 การสร้างถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ทำให้ที่ดินในชุมชนเป็นที่สนใจของนักธุรกิจและข้าราชการเข้ามาซื้อชายที่ดินริมฝั่งแม่น้ำปิงและในชุมชนเพื่อสร้างบ้านพักและพัฒนาเป็นที่ดินจัดสรรและบ้านจัดสรร ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2530-2538 การก่อสร้างถนนวงแหวนรอบกลาง การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินจากคนท้องถิ่นเป็นคนต่างถิ่น แม่น้ำปิงตื้นเขิน ประสบปัญหาการบุกรุกถมที่ชายตลิ่ง การขุดลอก การทิ้งขยะและน้ำเสีย การพัฒนาพื้นที่สองฝั่งถนน ราคาที่ดินสูงขึ้น นายทุนกว้านซื้อที่ดินและพัฒนา

เป็นย่านธุรกิจการค้าหรือหมู่บ้านจัดสรร และช่วงที่ 3 พ.ศ. 2538-ปัจจุบัน การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลฟ้าฮ่าม และยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เพื่อการเกษตรเป็นที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์และหมู่บ้านจัดสรรอย่างต่อเนื่อง ชุมชนพัฒนาเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น นโยบายภาครัฐโดยการขุดลอกเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมเมืองเชียงใหม่ เป็นการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศริมตลิ่ง ส่งผลกระทบต่อน้ำบ่อและน้ำใต้ดินของชาวบ้านในชุมชน ดังนั้นพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง มีการเปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์

เมื่อการพัฒนาเมืองก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ทำให้ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เทศบาล ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อจัดการกับปัญหาต่างๆในพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง โดยปัญหาการบุกรุกพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงแก้ไขโดยใช้บทบาทของเทศบาล ผู้นำชุมชน นายอำเภอและหลักการต่อสู้ทางกฎหมาย ปัญหาการทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูล ใช้กุศโลบายเรื่องความเคารพศาลพระภูมิ ปัญหาการขุดลอกแม่น้ำปิงใช้การเจรจาต่อรองกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะขุดลอก ปัญหาการทำลายระบบนิเวศริมน้ำและการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง ผู้นำชุมชนและโรงเรียนร่วมกันปลูกต้นไม้ท้องถิ่นดั้งเดิมและปัญหาน้ำท่วม ผู้นำชุมชนและชาวบ้านรับรู้ว่พื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงเป็นพื้นที่น้ำท่วมถึงหลังน้ำท่วมจึงร่วมกันทำความสะอาดพื้นที่ชายตลิ่งเพื่อเตรียมไว้ใช้งานต่อไป นอกจากนี้มี 2 หน่วยงานหลักดำเนินการจัดการพื้นที่ชายตลิ่ง ได้แก่ สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 1 สาขา

เชียงใหม่ ดำเนินงานตามแผนงานประจำปี และเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม ใช้ประเพณีวัฒนธรรมในการจัดพิธีสืบชะตาแม่น้ำปิง การจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงโดยการยื้อนต้านาน และการปลูกต้นไม้ รวมทั้งการบูรณาการกิจกรรมแผนงานโครงการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ด้วย

แนวทางการจัดการพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง ในอนาคตโดยชุมชนฟ้าฮ่ามนั้น สามารถนำมาจัดได้ 2 กลุ่ม คือ เชนนโยบาย ได้แก่ การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินริมแม่น้ำ การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกฝ่ายได้รับความรู้ความตระหนักต่อคุณค่าและความสำคัญของแม่น้ำ และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดองค์กรและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการอนุรักษ์และการพัฒนาแม่น้ำปิง ส่วนเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศในแม่น้ำและริมฝั่งน้ำ และการพัฒนากลไกกระบวนการบริหารจัดการแม่น้ำปิงและพื้นที่ชายตลิ่งของชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องมีการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกต่อแม่น้ำให้ประชาชนในชุมชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำ

อภิปรายผลการวิจัย

พัฒนาการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิงโดยชุมชนฟ้าฮ่าม มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชายตลิ่งมาตั้งแต่อดีต เมื่อภาครัฐมีการพัฒนาทำให้ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน มีการซื้อขายที่ดิน เปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ชายตลิ่ง ปิดทางลงน้ำและไม่ให้ชาวบ้านลงไปใช้ประโยชน์พื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง ผู้นำชุมชนและชาวบ้านเห็นปัญหาการบุกรุกและ

ความเปลี่ยนแปลงในชุมชน จึงร่วมกันปรึกษาหารือ ค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเจรจาขอคืนพื้นที่ชายตลิ่งที่ชาวบ้านเคยใช้ประโยชน์มาก่อนกับคนที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในชุมชน ซึ่งให้เหตุผลว่า จะนำพื้นที่ชายตลิ่งนั้นมาทำเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ให้กับคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมของ มนัส สุวรรณ (2549, น. 111-112) ที่ใช้หลักการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ซึ่งบางครั้งเรียกว่าวิธีการป้องกัน จากหลักการดังกล่าว การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุเน้นการจัดการที่ตัวมนุษย์ แนวคิดนี้เชื่อและแน่ใจว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่มีมนุษย์เป็นผู้ก่อ ดังนั้น การขจัดปัญหาให้หมดสิ้นไปต้องจัดการที่ผู้ก่อ ในการจัดการกับมนุษย์เราต้องเน้นเรื่อง การมีจิตสำนึก ความตระหนัก ความรับผิดชอบ ต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวม หวงแทนคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เจ้าของบ้านที่อยู่ริมตลิ่งแม่น้ำปิงยอมขายบ้านให้เข้าไปอยู่ในพื้นที่เอนก และชุมชนสามารถได้พื้นที่ชายตลิ่งพื้นที่สาธารณะของชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ดั้งเดิม โดยเจ้าของนั้นเห็นว่าชุมชนจะนำพื้นที่ชายตลิ่งมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชนจึงยอมเสียสละเพื่อส่วนรวม

ชุมชนฟ้าฮ่ามได้ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหลายเรื่อง ทำให้ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการรวมตัวกัน มีส่วนร่วมปรึกษาหารือถึงสาเหตุของปัญหา และค้นหาแนวทางแก้ไข ซึ่งคนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาของตนเอง และรู้ว่าจะแก้ไขปัญหายังไง สอดคล้องกับ ประสาน ตั้งสิกบุตร (2550, น. 48) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมใน

สังคมว่า ความห่วงใยที่จะรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นเจตคติสำคัญที่จะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนพัฒนาตัวเองปกป้องและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น โดยลงมือแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วยการลงมือทำงานร่วมกัน ซึ่งชุมชนฟ้าฮ่ามได้มีส่วนร่วมปรึกษาหารือร่วมกันและเจรจากับสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 1 สาขาเชียงใหม่ ที่จะขุดลอกพื้นที่

ชายตลิ่งของชุมชนออก อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงมีการแก้ปัญหาโดยขอให้ขุดออกบางส่วนเพื่อชุมชนยังคงมีพื้นที่ใช้ประโยชน์อยู่ และสำนักงานเจ้าท่าฯ ก็ยินยอม แสดงให้เห็นว่าชุมชนเห็นความสำคัญและมีความห่วงใยต่อพื้นที่ชายตลิ่งจึงร่วมกันหาแนวทางที่เป็นทางออกอันเหมาะสมสำหรับชุมชน

ภาพ : พิธีสืบชะตาแม่น้ำปิง

นอกจากนี้ชุมชนฟ้าฮ่ามได้มีการปรับประยุกต์ใช้พิธีสืบชะตาแม่น้ำปิง เพื่อขอขมาแม่น้ำที่ได้กระทำล่วงเกินเอาไว้ เป็นการต่ออายุแม่น้ำปิงให้มีอายุยืนยาว และสร้างความตระหนักและจิตสำนึกให้ชาวบ้านเกิดความรักความหวงแหนและเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำปิง รวมทั้งก่อให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคีและความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุธี สุนันดา (2548) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชน บ้านป่าตึงหลวง ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ

ชุมชนนั้นเป็นวิธีการปรับตัวและพัฒนาองค์ความรู้ดั้งเดิม เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงด้านการลดลงของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เช่น การสืบชะตาสายน้ำ การเลี้ยงผีเสื้อบ้าน เป็นต้น การปรับตัวดังกล่าวจึงเป็นการเชื่อมต่อระหว่างโลกทัศน์เก่ากับสถานการณ์ใหม่โดยอาศัยคนพิธีกรรม และความเชื่อเป็นสื่อกลาง ในการปรับปรุงพัฒนาองค์ความรู้พื้นบ้านเหล่านั้นเพื่อใช้ในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) รัฐบาลควรมีการกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสำรวจสภาพการตื่นเงินของแม่น้ำทุกสายเป็นประจำ หากมีการตื่นเงินมาก ควรมีการขุดลอกออกเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการบุกรุกยึดครองพื้นที่ชายตลิ่งของแม่น้ำ

2) รัฐบาลควรฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ โดยการทำฝายดักตะกอนเพื่อช่วยลดปริมาณหน้าดินที่จะไหลลงมา

สะสมในแม่น้ำและนำมาสู่ปัญหาแม่น้ำตื่นเงิน

3) รัฐบาลควรยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1308 เพื่อป้องกันการยึดครองที่อกริมตลิ่งแม่น้ำ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรวิจัยเรื่องผลกระทบของการขุดลอกแม่น้ำ

2) ควรวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตื่นเงินของแม่น้ำโดยศึกษาในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

ภาพ : ทุกภาคส่วนในชุมชนฟาร์มร่วมพัฒนาพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง

แหล่งอ้างอิง

ธนศร เจริญเมือง. (2536). น้ำปิงวิกฤต-บทเรียนจากเชียงใหม่. แม่ปิงวิกฤติ. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง. ประสาน ตั้งสิกบุตร. (2550). สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระกฤษติ์ สุนันดา. (2548). การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชน บ้านป่าตึงหลวง ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

มนัส สุวรรณ. (2549). การจัดการสิ่งแวดล้อม หลักการและแนวคิด รวมบทความด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.

สุวารี วงศ์ทองแก้ว. (ม.ป.ป.). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและสภาพภูมิทัศน์ของลำน้ำปิง. (ม.ป.ท.: ม.ป.ป.).

**การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในตำบลกุดช้าง
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**

**Management for Ecotourism Sustainable in Kuet Chang Sub-district,
Mae Taeng District, Chiang Mai Province**

อรรณพ สุทธิจิระพันธ์*

Annop Suttiiraphan

Ann_sutti88@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบททางด้านกายภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลกุดช้าง 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน 3) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 20 คน กลุ่มที่ 2 จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 100 คน และประชาชนในพื้นที่ตำบลกุดช้าง โดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 100 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ตำบลกุดช้าง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีสภาพทรัพยากรสมบูรณ์ปกคลุมไปด้วยป่าดิบเขา ป่าเต็งรังที่มีไม้ดิบเขาผสมอยู่ มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำแตง เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้น การใช้ระบบนิเวศทางธรรมชาติ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนไม่เกิดความยั่งยืน แนวทางที่เหมาะสม โดยจัดไว้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ 2) เปิดโอกาสให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เสนอ นโยบาย 3) ในด้านผลประโยชน์ของชุมชนควรมีการเปิดให้ผู้ประกอบการเอกชนและประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยว

คำสำคัญ การจัดการ, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

The objectives of this research are as follows: 1) To study the condition of the ecotourism in Tambon Kue Chang. 2) To study the problems and obstacles related to tourism management in the community. 3) To propose a suitable approach to managing the eco-tourism and environmental sustainability. The participant of the interviews 1. Former forester of Amphoe Mae Taeng: 1 person 2. Administration of Tambon Kue Chang: 1 person 3. Village leaders of the community: 8 person 4. Tour operators: 5 person 5. Resort and Homestay operators: 5 person The Participant of the questionnaires 1. Tourist visiting Tambon Kue Chang: 100 2. Locals in the Tambon Kue Chang area: 100 All the data were analyzed with descriptive statistics in percentages through standard frequency and standard deviation. The results of the research indicate that the conditions of ecotourism in Tambon Kue Chang, Amphoe Mae Taeng, Chiang Mai, is very rich in natural resources. The land is covered with rainforest and the Mae Taeng River The problems that have occurred in managing ecotourism, which has caused the most environmental impact. The increasing amount of trash in the area. The Natural ecosystem The conflict of ideas between the community, private companies and public sector. The local residents and visitors are still lacking the knowledge and understanding of environmental management. The appropriate approach to managing ecotourism and environmental sustainability. 1. The management and the development of the appropriate form of tourism to the community should be the Standard Environmental Management system ISO 14001. The environmental management of the tourist area

*นักศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

needs to be on an international standard. People of the local community should be given an opportunity to participate in learning how to use the tour activity equipment for the safety of the tourist and themselves. 2. The management of the Environment and Natural Resources. The public and the government policies should be given a chance to propose clearly the rules and regulations, regarding the control of the tourist from destroying the local natural resource. 3. The interests of the community should be open to private entrepreneurs, so they can express their opinion. To show their ideas and participate on the planning and manage the tourist within the district natural resource to make into products. Learning and management is the heart and key to improve the development of future sustainable.

Keywords : Management, Ecotourism, Sustainable

บทนำ

ตำบลกุดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากยังมีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ยังไม่ถูกทำลายจากการท่องเที่ยว แต่เป็นการทำลาย โดยการเรียนรู้ไม่ถึงการณ์ของประชาชนในพื้นที่ สาเหตุที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้างเพราะยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังมีทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ จึงควรมีการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อนที่ทรัพยากรธรรมชาติจะถูกทำลายจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างเหมาะสมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตำบลกุดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าแนวทางการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีตัวชี้วัดความเหมาะสมอย่างไร ถ้าหากจะนำรูปแบบดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของตำบลกุดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ จะได้หรือไม่ และควรมีการปรับปรุงอย่างไรจึงจะนำมาซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางด้านกายภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลกุดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนตำบลกุดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตำบลกุดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา กลุ่มเป้าหมายมีอยู่ 3 กลุ่มคือ

1.1 กลุ่มที่ 1 โดยการสัมภาษณ์ อดีตป่าไม้ อำเภอมะนัง จำนวน 1 คน องค์กรการบริหารส่วนตำบลกุดช้าง จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน คือ ผู้นำแต่ละหมู่บ้านจำนวน 8 คน ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว 5 ราย และผู้ประกอบการรีสอร์ท โฮมสเตย์ จำนวน 5 ราย

1.2 กลุ่มที่ 2 จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 100 คน และประชาชนในพื้นที่ตำบลกุดช้าง โดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 100 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ประเด็นสังเกต ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตในเรื่องต่างๆ หรือการใช้กล้องถ่ายรูปในประเด็นของสภาพแวดล้อมของชุมชน พื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว

2.2 การสนทนากลุ่ม โดยให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและทัศนะอย่างเปิดเผยและจริงใจในขณะสนทนา

2.3 ประเด็นการศึกษาเอกสาร ได้แก่ เอกสารทางราชการ เอกสารสภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล เอกสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2.4 แบบสอบถามมี 2 ชุด จำแนกได้ดังนี้

2.4.1 แบบสอบถาม ชุดที่ 1 ฉบับที่ 1 แบบสอบถามภาษาไทยสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และฉบับที่ 2 แบบสอบถามภาษาอังกฤษสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

2.4.2 แบบสอบถาม ชุดที่ 2 สำหรับประชาชนในท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

1. บริบททางด้านกายภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อมของตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีสภาพทรัพยากรสมบูรณ์ ถูกปกคลุมไปด้วยป่าดิบเขา ป่าเต็งรังที่มีไม้ดิบเขาผสมอยู่ และแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำแดงไหลผ่านให้ความชุ่มชื้นแก่ชุมชนตลอดปี สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ คือ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ที่สวยงาม น้ำใสสะอาด อาชีพหลักของชุมชนคือการทำเกษตร ทำสวน ทำไร่ ซึ่งภาครัฐได้มุ่งเน้นให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการปลูกป่าและอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าในชุมชน ด้านการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวของตำบลกีดช้างจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 การจัดการโดยภาคเอกชน ส่วนที่ 2 การจัดการโดยภาคประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้น การใช้ น้ำ ระบบนิเวศทางธรรมชาติ การที่มีความขัดแย้งทางความคิดระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทเอกชนและภาครัฐ เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยวและที่สำคัญอาจถึงขั้นสูญเสียเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประชาชนและนักท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการสิ่งแวดล้อม และประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้น

ในพื้นที่ และการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติในชุมชน ยังไม่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองมากกว่าอาชีพเกษตรกรรมที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีเพียงกลุ่มคนหรือสมาชิกไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนตลอดจนความไม่เข้าใจ ผลกระทบทางลบในอนาคตหากในพื้นที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ สิ่งที่จะเกิดขึ้นทั้งในเรื่อง สิ่งแวดล้อม สังคม ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนไม่เกิดความยั่งยืน

3. แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจัดไว้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ 2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐเสนอ นโยบาย กฎระเบียบหรือข้อบังคับที่ชัดเจน 3) ในด้านผลประโยชน์ของชุมชนควรมีการเปิดให้ผู้ประกอบการ เอกชน และประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมประชุม เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและนโยบายในการจัดการท่องเที่ยวภายในตำบล ชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรค การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเรียนรู้และการจัดการคือหัวใจและเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบททางด้านกายภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อมของตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีสภาพทรัพยากรสมบูรณ์ ถูกปกคลุมไปด้วยป่าดิบเขา ป่าเต็งรังที่มีไม้ดิบเขาผสมอยู่ และแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำแดงไหลผ่านให้ความชุ่มชื้นแก่ชุมชนตลอดปี สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ คือ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ที่สวยงาม ซึ่งภาครัฐได้มุ่งเน้นให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการปลูกป่าและอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าในชุมชนซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนในการอนุรักษ์ เพื่อให้ทรัพยากรในพื้นที่สมบูรณ์และการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศเติบโต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล มงคลสิริรักษ์ (2554) ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นการดำเนินการเพื่อรวมสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนต่อสภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ทางสังคมของคนในชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลกีดช้าง พบว่า การที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาามากก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ อาทิเช่น จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้น ระบบนิเวศทางธรรมชาติเสียหาย เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยวและที่สำคัญอาจถึงขั้นสูญเสียเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไปและขีดความสามารถของสิ่งแวดล้อมที่จะต้องรองรับ ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดเพราะสิ่งแวดล้อมต้องได้รับการพักฟื้น ฟื้นฟูสภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ มนัส สุวรรณ (2541, น. 56) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดความสามารถที่จะรองรับของพื้นที่ ว่าธรรมชาติของแต่ละพื้นที่มีขีดจำกัดความสามารถที่จะรองรับได้อยู่ระดับหนึ่ง ความสามารถในการรองรับนี้จะแตกต่างกันออกไป ตามด้านกายภาพและชีวภาพของพื้นที่และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่เกินขีดจำกัดนี้แล้วจะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาตามมา

3. แนวทางที่เหมาะสม ควรเป็นการจัดการตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ

ของแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนานที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, น. 19) เกี่ยวกับแนวคิดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของรัฐบาล ดังนี้ 1) ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขหรือปกป้องปัญหาทางการท่องเที่ยว 3) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี 4) ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการ 5) กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 6) ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 7) ส่งเสริมเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ทุกส่วนงาน ทุกภาคส่วน ควรมุ่งส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากการท่องเที่ยวได้เป็นผู้กำหนดทิศทางการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวด้วยตัวพวกเขาเอง

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ด้านการจัดการหรือพัฒนาการท่องเที่ยวควรมุ่งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

3) ประชาชนและผู้ประกอบการเอกชนภายในชุมชนต้องเข้าใจถึงบทบาทของการจัดการการท่องเที่ยว ไม่ใช่มุ่งหารายได้ที่เป็นตัวเงินอย่างเดียวแต่ต้องมองถึงความยั่งยืนของชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก การแบ่งสรรผลประโยชน์จะต้องเป็นธรรมและไม่ผูกขาดจากผู้ใดผู้หนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ชุมชนต้องคิดและลงมือทำร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ของตำบลกุดช้าง เพื่อเป็นความรู้ให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ทางด้านประวัติศาสตร์

2) ควรมีการศึกษาระบบการเรียนรู้และบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนกุดช้าง

3) ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติต่อเนื่องระยะยาว เพื่อหารูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อเป็นมาตรฐานการ

ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐและชุมชน

4) ควรสนับสนุนให้เกิดการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชนกุดช้างเพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวในอนาคต

5) ควรมีการศึกษาด้านการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดด้วย

แหล่งอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

มนัส สุวรรณ. (2541). แผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ (เชียงใหม่). เชียงใหม่:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุวิมล มงคลสิริรักษ์. (2554). การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางเกล้า ตำบลวังทอง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง. (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

การจัดการผลกระทบทางสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลง
กระบวนการทอผ้าพื้นบ้าน บ้านนาียงใต้ เมืองน้ําบก แขวงหลวงพระบาง

Management of social-cultural and environmental impacts from
the changing of textile production process of Nayangtay village,
Numbak district, Luang Phrabang province

ทองจันทร์ ลัดวิไล*

Thongchan Ludwilai

Thongchan_lud@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการผลกระทบทางสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทอผ้าพื้นบ้าน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้นำหมู่บ้าน 3 คน และสมาชิกทอผ้ากลุ่มไทลื้อจำนวน 76 คน เครื่องมือประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ 3 ชุด เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า การทอผ้าของชาวไทลื้อ บ้านนาียงใต้ ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยผ่านการเรียนรู้และกระบวนการขัดเกลาทักษะทางสังคมจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตเพื่อตอบสนองต่อตลาดสมัยใหม่ที่มุ่งกำไรมากขึ้น เปลี่ยนจากระบบเครือญาติสู่ปัจเจกชน ภูมิปัญญาถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี กระบวนการผลิตส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมีน้อย การย้อมสีผ้าทำให้เกิดสารเคมีตกค้างในดิน ในน้ำ เกิดมลภาวะทางอากาศ ขยะ น้ำเสีย และสารพิษส่งกลิ่นเหม็นส่งผลกระทบต่อสุขภาพผู้ทอผ้าคนในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

คำสำคัญ การจัดการผลกระทบ, สังคม-วัฒนธรรม, สิ่งแวดล้อม, การทอผ้าพื้นบ้าน

ABSTRACT

This research entitled “Management of social-cultural and environmental impacts from the changing of local textile production process to modern production. This research is a quality research which was study from related document and theories as well as field data collection. Research example was village’s key informants including 3 village leaders and 76 Tai Lue’s weaving group members. Research instruments were comprised of 3; deep interview, focus group, participating observation; the results: Tai Lue weaving tradition in Ban nayangtai had been transferred and carried from their ancestors. Encourage more quantity, used modern technology. These changing were impacts to the way of life’s people in community and environment. The dyeing color process may result chemical substances, water, air pollution, rubbish, polluted water, and toxin and small. This impacts both directly and indirectly to the weavers and community.

* นักศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Keywords: Management, social-cultural, environmental, textile production process

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการปกครองในระบอบสังคมนิยมที่มีประชากรภายในประเทศเกือบ 6 ล้านคน การพัฒนาประเทศในปัจจุบันก็ไม่ได้ต่างจากประเทศในแถบภูมิภาคนี้ที่ถูกพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ทุนนิยมที่ใช้เงินเป็นตัวตั้งและประเทศลาวก็เป็นหนึ่งในนั้นที่ตกอยู่ในกระแสการพัฒนาตามระบบทุนนิยม ซึ่งการพัฒนาในรูปแบบดังกล่าวอาจเป็นจุดเปลี่ยนที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต รวมทั้งความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ทรัพยากร โดยเฉพาะการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจเงินตรา การส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบการเกษตรดั้งเดิมมาสู่ระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ ที่เน้นการผลิตเพื่อตอบสนองด้านการค้ามากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรมค่านิยมวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนดั้งเดิมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บ้านนาียงใต้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีทุนทางวัฒนธรรมเป็นสินค้าที่มาช่วยผลักดันระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะการทอผ้า หรือการผลิตผ้าทอ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาการจัดการผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการ

เปลี่ยนแปลงกระบวนการทอผ้าพื้นบ้านในชุมชน ตลอดจนหาแนวทางการจัดการกับปัญหาดังกล่าวนั้น เพื่อจะได้นำผลการศึกษาเสนอแนะต่อหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาหมู่บ้านนาียงใต้ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตผ้าทอพื้นบ้านแบบดั้งเดิมสู่การทอผ้าตามกระแสทุนนิยม
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการทอผ้าแบบดั้งเดิมและการทอผ้าตามกระแสทุนนิยม
3. เพื่อหาแนวทางการจัดการผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงการทอผ้าแบบดั้งเดิมสู่การทอผ้าตามกระแสทุนนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นผู้นำ 3 คน และสมาชิกกลุ่มทอผ้าจำนวน 76 คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนาียงใต้ เมืองน้ำตก

แขวงหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ 3 ชุด และรวบรวมข้อมูลวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

1. การทอผ้าของชาวไทลื้อบ้านนายางใต้ได้รับการสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานจากบรรพชน เป็นเวลาหลายร้อยปี จนกลายเป็นผ้าทอที่ลักษณะรูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาวไทลื้อที่มีคุณค่า เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งเทคนิคการทอ การย้อมสีธรรมชาติ ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของสังคมในท้องถิ่นที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

2. การผลิตผ้าทอในชุมชนมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมน้อย เนื่องจากชาวบ้านยังมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงานยังมีมาก พังพาเครื่องจักรเทคโนโลยีสมัยใหม่ในระดับปานกลาง เศรษฐกิจดีขึ้น ชุมชนเปิดตัวสู่โลกภายนอกมากขึ้น บ้านเรือนดั้งเดิมไทลื้อถูกรื้อสร้างเป็นบ้านปูนแทนบ้านไม้ ความคิด ทักษะคิด วิธีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ การให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเพื่อแผ้วในกลุ่มเครือญาติในชุมชนมีน้อยลง เกิดการแย่งชิงแข่งขันกันภายในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายมากขึ้น ระบบนิเวศขาดความ

สมบูรณ์ เกิดสารเคมีตกค้างในดินและในน้ำ เกิดมลภาวะทางอากาศ ทางน้ำ ขยะ น้ำเสีย และสารพิษส่งกลิ่นเหม็นส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ทอผ้า และคนในชุมชน

3. ภาครัฐ องค์กรเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมอาชีพการทอผ้าชุมชนให้เป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งของชุมชน ส่งเสริมความรู้และค่านิยมแบบเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างความรู้และจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชนและให้การส่งเสริมเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการทอผ้า การนำทรัพยากรมาใช้ และผลกระทบที่เกิดขึ้นและที่กำลังจะเกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม ภายในชุมชนบ้านนายางใต้เปลี่ยนแปลง จากการผลิตเพื่อใช้เองแบบพออยู่พอกินมาเป็นการผลิตแบบพาณิชย์หรือเพื่อขายมากขึ้น ทำให้ความคิด ทักษะคิด วิธีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ การให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเพื่อแผ้วในกลุ่มเครือญาติ ในชุมชนมีน้อยลง เกิดการแย่งชิงแข่งขันกันภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริโภค ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานไปในทิศทางต่างๆ ซึ่งมาร์กซ์ (Marx, Karl and Engels, F., 1971, pp. 997) กล่าวว่าสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมคือ ความขัดแย้งที่เกิดมาจากระบบการผลิต (Mode of Production) และมนุษย์เป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคมใน

กระบวนการที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของตนเอง ความขัดแย้งนั้นมิได้อยู่เฉพาะทางสังคมเท่านั้นแต่เป็นปรากฏการณ์ทั่วไป แม้แต่ในตัวของคนเราเองก็มีความขัดแย้ง เช่น ในทางความคิด ความประพฤติปฏิบัติต่างๆ ในชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นและพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2524, น. 206) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ด้วยกัน กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง สิทธิและหน้าที่ บทบาทและสถานภาพได้เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอยอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง ที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

การจัดการผลกระทบทางสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนรัฐบาลควรส่งเสริมหัตถกรรมการทอผ้าให้เป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งของชุมชน ส่งเสริมคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรม การทอผ้าที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเสริมสร้างค่านิยมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สีเขียว ซึ่ง มนัส สุวรรณ (2549, น. 103) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าต้องอาศัยหลักการ 2 อย่างควบคู่กัน คือ การแก้ไขที่ต้นเหตุคือตัวบุคคล ต้องสร้างความตระหนัก จิตสำนึก เพื่อให้คนเกิดจิตสำนึกเห็นถึงความสำคัญความจำเป็นของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน

ชุมชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ระเบียบแบบแผน ข้อห้ามหรือนโยบายอื่นๆ เพื่อมิให้การประกอบกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐและองค์กรเอกชนควรส่งเสริมให้มีการค้นคว้าทดลองเพื่อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตสิ่งทอพื้นบ้านในระยะยาว

2) เน้นการประหยัดวัตถุดิบ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ เปลือกไม้ ใบไม้ แก่นไม้ ผลไม้ ต้องรู้วิธีการเอาเปลือกไม้ ใบไม้ แก่นไม้ และอื่นๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่มุ่งปริมาณและผลประโยชน์ในระยะสั้น มีการรณรงค์ส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้และพืชที่ให้สีทดแทนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในด้านการผลิต และเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

3) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ส่งเสริมกับความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้จากชุมชนและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

4) ให้ข้อมูลที่เป็นผลประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิกกลุ่มทอผ้า

5) ส่งเสริมให้หัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้านกลายเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับชุมชน และเกิดเป็นผลผลิตในลักษณะผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

6) ส่งเสริมบทบาทหญิง-ชายที่เอื้อต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการเศรษฐกิจภายในครอบครัวในการทำการผลิตหัตถกรรมทอผ้าในระดับครัวเรือนและชุมชน

7) ควรมีการปรับปรุงตั้งกฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมน้ำเสีย ขยะและสารพิษจากกระบวนการย้อมสีก่อนปล่อยทิ้งและทุกบ้านที่ทำการย้อมควรมีการบำบัดน้ำเสียแทนการทิ้งเรียบบนพื้นดิน

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านการทำการเกษตรกรรม เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่าง 2 อย่าง

2) ทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทอผ้าแบบดั้งเดิมสู่การทอผ้าตามกระแสทุนนิยม

3) ให้มีการศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่บ้านนาช่างใต้เพื่อเห็นข้อแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงของแต่ละพื้นที่

4) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมิติด้านเศรษฐกิจ เนื่องมาจากปัจจุบันการตลาดมีผลต่อการผลิต การออกแบบ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ดังนั้นการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีตลาดเป็นตัวแปรของการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ โดยเฉพาะในบริบทของวัฒนธรรมไทลื้อ

แหล่งอ้างอิง

- มนัส สุวรรณ.(2549). *การจัดการสิ่งแวดล้อม: หลักการและแนวคิด*. กรุงเทพฯ: โอเดียร์สโตร.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2524). *พจนานุกรม*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- Marx, Karl and Engels, F. (1971). *On the Paris Commune*. Moscow: Progress Publishers.

**ประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**

**Efficiency of the paper work performing of Maejo University,
San Sai district, Chiang Mai Province**

จิราพร มอญเลิศ*

Jiraporn Mornlert

Jiraporn_lert@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบรรณของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ซึ่งปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 127 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การปฏิบัติงานสารบรรณในภาพรวมทั้งหมดมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.49 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การให้บริการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.90 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการทำงาน ในการเสนองาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.88 ด้านกระบวนการทำงานในการรับ-ส่งเอกสารด้านทรัพยากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.69 ด้านกระบวนการทำงานในการร่าง-พิมพ์หนังสือเอกสารราชการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.32 ด้านกระบวนการทำงานในการจัดเก็บเอกสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.11 และด้านกระบวนการทำงานในการทำลายเอกสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=2.75 ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนางานสารบรรณมหาวิทยาลัยแม่โจ้ คือ ด้านทรัพยากร ควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับภาระและปริมาณงาน ให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณการลงทุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ด้านกระบวนการ ควรมีการวิเคราะห์อัตรากำลังให้เหมาะสม ตลอดจนศึกษาและลดขั้นตอนในการเสนอเอกสารเพื่อความรวดเร็ว และด้านการให้บริการ ควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถปฏิบัติงานได้ เพื่อให้บุคคลอื่นสามารถปฏิบัติงานแทนได้

คำสำคัญ ประสิทธิภาพ, การปฏิบัติงานสารบรรณ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ABSTRACT

The purposes of this research were to study efficiency of the paper work performing of general affairs administration officers, Maejo University, San Sai District, Chiang Mai Province, and to suggest the ways to paper work performing development of Maejo University. Data collection was made through questionnaires for the general affairs administration officers, working on the general affairs of Maejo University, totaling 127. The

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

data were analyzed by means of statistics consisting of frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows. The general affairs performance was overall rated at a medium level with ($\bar{x}$) 3.49. When considering by aspect, it was found that the service rendering had the highest mean, followed by working process in submitting the work with ($\bar{X}$) 3.88, working process in receiving-sending documents, resource, working process in drafting-typing official letters with ($\bar{X}$) 3.32, working process in documents filing with ($\bar{X}$) 3.11, and working process in documents destroying with ($\bar{X}$) 2.75, respectively.

An approach to general affairs performance development of Maejo University was the following. In terms of resource, the number of officers should be added proportionally with the tasks and workload, and prioritize the allotment of invest budget in material supply, equipment, and instruments; in terms of process, manpower should be analyzed properly, including studying and reducing the steps of submitting documents for quick performance; and in terms of service rendering, the operation manuals should be produced in case the responsible officer was unable to perform his/her duty, so that others would be able to do it instead.

Keywords: Efficiency, The Paper Work Performing, Maejo University

บทนำ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีพันธกิจหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการ และวิชาชีพ โดยเฉพาะการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) ที่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นทางด้านการเกษตร วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนท้องถิ่น และสังคมของประเทศ รวมทั้งการให้โอกาสทางการศึกษา 2) การสร้างผลงานวิจัยนวัตกรรมและองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการเกษตรและวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เพื่อการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่สังคม 3) สร้างและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เชิงบูรณา

การด้านการเกษตร เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ค้นคว้า และรวบรวมองค์ความรู้ด้าน เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ ที่เป็นศาสตร์ผสมผสานสอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นที่ 4) ส่งเสริมการดำรงศิลปวัฒนธรรมด้านการเกษตร รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการรักษาระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติ 5) สร้างและพัฒนา ระบบบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง (มหาวิทยาลัยแม่โจ้ : ระบบออนไลน์) เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถผลักดันพันธกิจหลักทั้ง 5 ด้าน อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ของการเป็น มหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีความเป็นเลิศทางการเกษตรในระดับนานาชาติ ได้นั้น งานสนับสนุนถือว่ามีความสำคัญในการที่จะเป็น

กลไกร่วมผลักดันพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

งานสารบรรณมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยผลักดันสนับสนุนให้งานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง การประสานงานในระดับคณะและหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ งานสารบรรณยังมีความสำคัญในการติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัยต่างๆ กล่าวได้ว่า งานสารบรรณเป็นงานที่ช่วยให้งานหลักอื่นๆ ดำเนินไปด้วยดี งานสารบรรณที่ีจะช่วยส่งเสริมให้งานอื่นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ล่าช้า ดังนั้น พอที่จะสรุปได้ว่า งานสารบรรณเป็นกลไกที่จะช่วยสนับสนุนให้งานหลักอื่นๆ ดำเนินไปด้วยดี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสารบรรณจำเป็นจะต้องมีทักษะสมรรถนะที่ช่วยส่งเสริมในการปฏิบัติงานสารบรรณ มีความเข้าใจในระบบงาน มีความเข้าใจในระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสารบรรณ เป็นต้น

ในการดำเนินงานด้านสารบรรณให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นจะต้องมีทักษะ มีสมรรถนะตรงกับตำแหน่งงาน โดยธีรวุฒิ ปทุมณพรัตน์ (2529, น. 128-129) ได้เสนอแนะว่า การปฏิบัติงานสารบรรณควรยึด 1) หลักการความถูกต้อง คือ ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับทางราชการ 2) หลักความถูกต้อง คือ ถูกใจผู้รับบริการ 3) หลักการประหยัด คือ ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมกับงาน 4) หลักประโยชน์ คือ การคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิด

จากการบริหารและการใช้ทรัพยากร 5) หลักเปิดเผยและไว้วางใจได้ คือ การบริหารงานที่ต้องมีหลักฐาน แน่นยำ ถูกต้องรวดเร็ว เป็นที่เชื่อถือได้ เป็นข้อมูลที่สามารถตรวจสอบอ้างอิงได้

สภาพการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันนี้ หลีกเลียงไม่ได้กับการนำสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับงาน และงานสารบรรณเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยผลักดัน เป็นฟันเฟืองที่ช่วยสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้ทำงานบรรลุตามพันธกิจที่ตั้งไว้และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในแต่ละวันจะมีการติดต่อสื่อสารด้วยระบบเอกสารมีการรับ-ส่งเอกสาร ระหว่างกันภายในองค์กรเองหรือจากองค์กรอื่น มักจะประสบปัญหาในด้านการจัดการเอกสาร การส่ง - รับเอกสาร และการค้นหาเอกสาร เนื่องจากยังต้องใช้คนนำส่ง ซึ่งอาจเกิดการสูญหาย และการตรวจสอบค้นหาข้อมูลลำบาก หรือใช้เวลาค้นหานาน บางครั้งอาจเกิดปัญหาจากสมุดที่ใช้บันทึกหรือที่เรียกว่าทะเบียนรับทะเบียนส่ง เกิดการสูญหายทำให้ข้อมูลต่าง ๆ สูญหาย ทำให้การดำเนินงานต้องหยุดชะงัก หรือเกิดการเสียหายต่อทางราชการ

ดังนั้น จากสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานด้านสารบรรณ แนวโน้มสถานการณ์ปัจจุบัน เห็นว่า หากปล่อยให้งานสารบรรณมีปัญหา ขอบกพร่องในการปฏิบัติงานต่อไป จะส่งผลเสียต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้อย่างต่อเนื่องตลอดไป ผู้วิจัย ในฐานะที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบรรณ จึง

ตระหนักถึงความสำคัญของระบบงานสารบรรณในส่วนการบริหารงานของมหาวิทยาลัย จึงมีความสนใจศึกษาถึงสภาพ สาเหตุ มูลเหตุของปัญหาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงระบบงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบรรณของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปซึ่งปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานสารบรรณ จำนวน 183 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) จำแนกตามคณะ โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางมาตรฐานว่าด้วยขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Robert V.Krejcie and Eayle W.Morgan. 1970 อ้างถึงใน อังถึงใน อธิรุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ สอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบไปด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป มี

ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบคำถามปลายปิด (Short Answer) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานด้านสารบรรณด้านทรัพยากร (Input) ด้านกระบวนการทำงาน (Process) ด้านการให้บริการ (Output) ของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ และตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการพัฒนาระบบงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับปัญหา และแนวทางการพัฒนาระบบงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแยกประเด็นและนับความถี่

สรุปผลการวิจัย

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบรรณของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.49 เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า

1. ด้านทรัพยากร พบว่า มีสภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณด้านทรัพยากรในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.69 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประเด็นที่หน่วยงานมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพช่วยสนับสนุนการ

ปฏิบัติงานด้านสารบรรณ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือปริมาณงานหรือภาระงานของท่านมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.28

2. ด้านกระบวนการทำงาน : การรับส่งเอกสาร พบว่า สภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณด้านกระบวนการทำงาน ในการรับส่งเอกสารนั้น ในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.76 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรับ - ส่งหนังสือราชการมีการปฏิบัติตามขั้นตอน ตามสายงานของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.10 สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การรวบรวมข้อมูลจัดทำปริมาณงานรับ-ส่งหนังสือราชการในแต่ละรอบปีเสนอผู้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.32

3. ด้านกระบวนการทำงาน : การร่าง - พิมพ์หนังสือ/เอกสารราชการ พบว่า สภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณด้านกระบวนการทำงาน ในการร่าง-พิมพ์หนังสือเอกสารราชการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.32 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีผู้บังคับบัญชาหรือ มีผู้รับผิดชอบในการตรวจทานความถูกต้องตามรูปแบบหนังสือราชการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หน่วยงาน/ผู้บังคับบัญชา ได้มีการจัดฝึกอบรมหรือส่งเสริมพัฒนาทักษะในการร่าง - พิมพ์โต้ตอบหนังสือราชการให้แก่ผู้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.63

4. ด้านกระบวนการทำงาน : การเสนอ งาน พบว่า สภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณด้านกระบวนการทำงาน ในการเสนองาน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.88 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการคัดกรองประเภทหนังสือราชการที่จะเสนอต่อผู้บังคับบัญชา เช่น เรื่องที่ต้องสั่งการ พิจารณา หรือเพื่อทราบได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งระบบเอกสารปกติและระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-document) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.15 สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีระบบการติดตามหนังสือราชการในระหว่างการเสนอหนังสือราชการ เพื่อไม่ให้เอกสารล่าช้าหรือสูญหาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.46

5. ด้านกระบวนการทำงาน : การจัดเก็บเอกสาร พบว่า สภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณด้านกระบวนการทำงาน ในการจัดเก็บเอกสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.11 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการปฏิบัติตามขั้นตอนการเก็บรักษาหนังสือราชการตามระเบียบงานสารบรรณ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.62 สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ปฏิบัติงานมีภาระงานที่เหมาะสมมีเวลาเพียงพอที่จะปรับปรุงระบบการจัดเก็บเอกสาร หรือจัดการกับเอกสารที่หมดความสำคัญกับการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.58

6. ด้านกระบวนการทำงาน : การทำลายเอกสาร พบว่า สภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณด้านกระบวนการทำงาน ในการทำลายเอกสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.75 เมื่อพิจารณา

รายข้อพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำลายหนังสือโดยหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมเพื่อคัดกรองความสำคัญของเอกสาร และเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบงานสารบรรณ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.86 สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการสำรวจหนังสือราชการที่ครบอายุการเก็บภายใน 60 วัน หลังจากวันสิ้นปีปฏิทิน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.68

7. ด้านการให้บริการ พบว่า สภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณด้านการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.90 คือ สามารถให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารและธุรการแก่ผู้มาติดต่อได้อย่างรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.02 สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประสานงานเกี่ยวกับงานสารบรรณระหว่างหน่วยงานภาควิชา คณะ ได้อย่างรวดเร็วทันตามกำหนด 3.82

สำหรับสภาพของการปฏิบัติงานสารบรรณในภาพรวมทั้งหมด พบว่า มีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.49 และเมื่อพิจารณารายด้านทั้งหมดพบว่า การให้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.90 รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการทำงาน ในการเสนองาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.88 ด้านกระบวนการทำงาน ในการรับ - ส่งเอกสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.76 ด้านทรัพยากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.69 ด้านกระบวนการทำงานในการร่าง - พิมพ์หนังสือเอกสารราชการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.32 ด้านกระบวนการทำงานในการจัดเก็บเอกสารมี

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.11 และด้านกระบวนการทำงานในการทำลายเอกสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.75 ตามลำดับ

แนวทางการแก้ไขและพัฒนา

1. ด้านทรัพยากร ควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับภาระและปริมาณงาน สร้างความตระหนักให้บุคลากรได้มีโอกาสศึกษาระเบียบ ศึกษาเทคนิคและฝึกทักษะจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อให้การทำงานหรือการประสานงานร่วมกันได้กับทุกหน่วยงาน ให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณการลงทุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เพื่อความคล่องตัวและทำงานได้สะดวกมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนการใช้ระบบเทคโนโลยีสนับสนุนมหาวิทยาลัยควรณรงค์หรือมีมาตรการให้บุคลากรทุกคนรายงานการใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ e-document อย่างเต็มที่ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้งานระบบ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ e-document ตลอดจนมีการพัฒนาระบบให้มีความเสถียรมากยิ่งขึ้น และตอบสนองความต้องการผู้ใช้งานได้มากขึ้น เรื่องระบบการบริหาร ควรมีการวางแผนและกำหนดภาระงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมและชัดเจน ควรมีการทบทวนโครงสร้างหรือมีการระดมความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหารงานภายในคณะ ในการจัดสรรภาระงานที่เหมาะสมตามสายการบังคับบัญชา

2. ด้านกระบวนการ มีการวิเคราะห์อัตรากำลัง และจัดสรรอัตรากำลังให้เหมาะสมกับภาระงานของแต่ละ

หน่วยงาน มอบหมายภาระงานให้ตรงกับ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนการศึกษา และลดขั้นตอนในการเสนอเอกสาร เพื่อ ความรวดเร็ว

3. ด้านการให้บริการ ควรมี ระบบการมอบหมายภาระงานแทนกรณี เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่สามารถมาปฏิบัติงาน ได้ ตลอดจนควรมีการจัดทำคู่มือการ ปฏิบัติงานในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ สามารถปฏิบัติงานได้ เพื่อให้บุคคลอื่น สามารถปฏิบัติงานแทนได้

อภิปรายผล

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสาร บรณของเจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป ของ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พบว่า สภาพการ ปฏิบัติงานด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) ด้าน ทรัพยากรอยู่ในระดับดี มีบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานสามารถอธิบาย หรือชี้แจง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของคณะ และมหาวิทยาลัย ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสารบรรณได้ มี เครื่องมือและวัสดุครุภัณฑ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านสารบรรณ อย่างเพียงพอและพร้อมใช้งาน มีระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย มี ประสิทธิภาพช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงาน ด้านสารบรรณ ภาพรวมอยู่ในระดับดี ในขณะที่ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน (PROCESS) ด้านสารบรรณ เช่น การรับ – ส่งเอกสาร การเสนองาน มีสภาพการ ปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี โดยปัจจัยนำออก คือ การให้บริการ (OUTPUT) พบว่า การ ให้บริการงานด้านธุรการในภาพรวมอยู่ใน ระดับดี สามารถให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

กับงานบริหารและธุรการแก่ผู้มาติดต่อได้ อย่างรวดเร็ว มีการประสานงานเกี่ยวกับงาน สารบรรณระหว่างหน่วยงาน ภาควิชา คณะ ได้อย่างรวดเร็วทันตามกำหนดสามารถ ประชาสัมพันธ์และให้บริการ ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับงานธุรการที่ทันต่อเหตุการณ์ จะ เห็นว่าในการบริหารงานธุรการเชิงระบบมี องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (INPUT) กระบวนการปฏิบัติงาน (PROCESS) และการให้บริการ (OUTPUT) ตรงกับแนวคิด ของอภิสิตธิ์ กฤษเจริญ (2551) ได้แบ่ง องค์ประกอบของระบบไว้ดังนี้

1. สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ และองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่ การดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึง สภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันเป็นที่ต้องการของ ระบบนั้นด้วย

2. กระบวนการ (Process) เป็น องค์ประกอบที่สองของระบบ หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่จะนำไปสู่ผลงานหรือผลผลิต ของระบบ และในระบบการศึกษาได้แก่ วิธีการสอนต่างๆ เป็นต้น

3. ผลงาน (Output) หรือ ผลผลิต (Product) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของ ระบบ หมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผล

ทั้ง 3 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน ขาดสิ่งใดไม่ได้ นอกจากนั้นทั้ง 3 องค์ประกอบ ยังมีความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานขององค์การด้วย

เห็นได้ว่าระบบเป็นกระบวนการ ปฏิบัติงานร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายให้

กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งบรรลุผลสำเร็จ โดยแต่ละองค์ประกอบของกระบวนการต่าง ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างประสานสัมพันธ์ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือหากปัจจัย ป้อนเข้ามีคุณภาพดี กระบวนการปฏิบัติงานดี ก็จะสามารถส่งผลด้านให้บริการดีตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประชุม รอด ประเสริฐ (อ้างถึงใน จันทรา ทันดร, 2543, น. 10) เห็นว่ากระบวนการบริหารงานธุรการ หรืองานสารบรรณมีองค์ประกอบ คือ สิ่ง ที่ ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึงปัจจัยต่างๆ และเป็นองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่การ ดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึง สภาพแวดล้อมต่างๆ อันเป็นที่ตั้งของระบบ นั้นด้วย ในระบบงานธุรการตัวป้อน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะ ด้าน และมีประสบการณ์ในการทำงานมาก เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้อง และปัจจุบัน ส่วนงบประมาณนั้นควรมี จำนวนเหมาะสมกับปริมาณของโครงการ/ งาน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วย ความสะดวกและราบรื่น สำหรับวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และเทคโนโลยี ควร ทันสมัย มีปริมาณเพียงพอ จะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย ขององค์การ

กระบวนการ (Process) เป็น องค์ประกอบที่สองของระบบ ซึ่งหมายถึง วิธีการต่างๆ ที่จะนำไปสู่ผลงาน หรือผลผลิต ของระบบได้แก่ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ธุรการ จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนแนว ปฏิบัติของส่วนราชการอย่างเคร่งครัด ผลงาน (Output) หรือผลผลิต (Product) ซึ่งเป็น

องค์ประกอบสุดท้ายของระบบ โดยระบบสาร บรรณหมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล ได้แก่ การ ให้บริการ การอำนวยความสะดวก และการ สนับสนุนแก่หน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรให้ สามารถดำเนินงานไปด้วยความสะดวกและ ราบรื่น

แนวทางการพัฒนางานสารบรรณ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปจนถึงระดับดีที่สุดได้ โดยคำนึงถึง การจัดสภาพแวดล้อมองค์ประกอบเชิงระบบ ให้มีความเหมาะสมตั้งแต่กระบวนการ ป้อนเข้าจนถึงปัจจัยส่งออก หากจะมองผล การศึกษารายด้านแล้ว ประเด็นที่ผู้บริหาร ระดับสูงควรพิจารณาให้ความสำคัญในการ พัฒนา มีดังนี้

ด้านทรัพยากร (output) เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานสารบรรณเห็นว่า ปริมาณงานหรือภาระงานที่มากเกินไป ไม่มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ ประเด็นดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการ ปฏิบัติงาน (process) เช่น ในการรวบรวม ข้อมูล จัดทำปริมาณงาน รับ-ส่ง หนังสือ ราชการในแต่ละรอบปีเสนอผู้บังคับบัญชา เพียงระดับปานกลาง และการศึกษาระเบียบ ว่าด้วยงานสารบรรณเพื่อเป็นแนวทางในการ ร่าง - พิมพ์ หนังสือราชการอยู่แค่ระดับปาน กลางตลอดจนการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการจัดเก็บเอกสารลดลง ขาดการ สืบหาหนังสือราชการที่ครบอายุการเก็บ ภายใน 60 วัน หลังจากวันสิ้นปีปฏิทิน เป็นต้น การที่ผู้ปฏิบัติงานมีปริมาณงานที่ไม่เหมาะสม มีภาระงานที่มากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาในการ รวบรวมจัดทำปริมาณงาน หรือแม้แต่ว่า

การศึกษาระเบียบงานสารบรรณเพิ่มเติม การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานสารบรรณเพิ่มเติม การพัฒนาทักษะลดลง รวมทั้งอาจไม่มีเวลาในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และไม่มีเวลาทำลายเอกสารที่ครบอายุการเก็บ เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้เป็นระบวย่อยในการบริหารจัดการเชิงระบบในภาพรวม เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากองค์กรใดมีความต้องการความมีประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว นอกจากจะต้องให้ความสำคัญในการจัดการเชิงระบบและยังต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการทางการบริหาร อันได้แก่ การวางแผนจัดองค์กร การนำ และควบคุมการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ตรงกับแนวคิดของ Dessler, G. (2004 : pp. 3 อ้างถึงใน อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ, 2551) กล่าวว่า หากองค์กรใดมุ่งหวังประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นในการทำงานแล้ว ผู้บริหารองค์กรนั้นๆ จะต้องรู้จักการนำกระบวนการบริหารมาใช้รอบคอบ โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน จัดองค์กร การนำองค์กร และควบคุมการทำงาน เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

จากผลการศึกษามีอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสารบรรณไม่เกิน 5 ปี อาจเป็นได้ว่ามหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีการเปิดคณะวิชาใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่หลากหลายมากขึ้น จึงทำให้คณะต่าง ๆ มีจำนวนพนักงานที่บรรจุใหม่และมีประสบการณ์ในการทำงานค่อนข้างน้อย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อค้นพบในประเด็นบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสารบรรณ

บางส่วนยังขาดทักษะ ความรู้เกี่ยวกับงานสารบรรณ เพราะยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเจิด ดั่งทรัพย์ (2549) ศึกษาการพัฒนางานสารบรรณของเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบงานสารบรรณ ขาดหนังสือและคู่มือการปฏิบัติงานสารบรรณไว้ให้ใช้ศึกษาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ไม่มีการวางระเบียบปฏิบัติในการเก็บหนังสือราชการ โดยข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานมีความต้องการให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องระเบียบงานสารบรรณอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านสารบรรณในแต่ละคณะ และในระดับมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับงานสารบรรณอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

2. ควรพัฒนาและจัดสรรทรัพยากรทางการบริหาร กระบวนการบริหาร ให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินการด้านสารบรรณ เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรให้มีสายการบังคับบัญชาสั้นลง ทำให้การเสนองานเร็วขึ้น ประหยัดจำนวนบุคลากรจากงานที่มีความจำเป็นไม่มากนักไปใช้ในงานที่มีประโยชน์มากกว่า ทำให้ประหยัดทรัพยากรทำงานได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

1. ศึกษารูปแบบ แนวทางการเพิ่ม ศักยภาพการบริหารจัดการงานด้านสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. ประเมินผลการปฏิบัติงานด้านสารบรรณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตามระยะเวลา

แหล่งอ้างอิง

- ประชุม รอดประเสริฐ. (อ้างถึงใน จันทรา ทันดร. 2543). *การพัฒนาระบบงานธุรการคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่*. (การค้นคว้าอิสระ. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ธีรภูมิ ประทุมพรรัตน์. (2529). *การบริหารการศึกษา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรเจิด ดั่งทรัพย์. (2549). *การพัฒนางานสารบรรณของเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2554). *พันธกิจวิสัยทัศน์*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2556, จาก <https://www.mju.ac.th/vision/vision.html>
- อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ. (2551). “*การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลในทศวรรษหน้า*”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- Dessler, G. (2004 อ้างถึงใน อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ, 2551). “*การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลในทศวรรษหน้า*”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- Robert V.Krejcie and Earyle W.Morgan. (1970 อ้างถึงใน ธีรภูมิ เอกะกุล, 2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

Quality of Working Life of the Personnel Faculty of Fisheries Technology
and Aquatic Resources, Maejo University, Chiang Mai Province

กัลยารัตน์ วงศ์แก้ว*

kunyarat Wongkaew

kanyarat_wong@gmail.com

ศิริพงษ์ มาณะศรี**

Siripong Manasri

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เป็นบุคลากรและปฏิบัติงานจริงของคณะ ในปีงบประมาณ 2556 จำนวน 42 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.83 รองลงมาคือ ด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.77 ด้านจังหวะชีวิต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.56 ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.50 ด้านสิทธิส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.48 ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.39 ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมง และทรัพยากรทางน้ำมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติระหว่างบุคลากรที่เป็นข้าราชการ และพนักงานมหาวิทยาลัยให้เข้าใจถึงบทบาทในการทำงานร่วมกัน เพื่อลดความขัดแย้งต่อการทำงาน รวมถึงกำหนดเกณฑ์การขึ้นค่าตอบแทนให้มีความโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ อีกทั้งควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากรต่อการส่งเสริมด้านสุขภาพ และจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการทำงาน และเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตการทำงาน, คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ

ABSTRACT

The purposes of this research were to study quality of working life, and to suggest on the problems and ways to develop the quality of working life of personnel, Faculty of Fisheries Technology and Aquatic Resources, Maejo University, Chiang Mai Province. Data collection was

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

made through questionnaires for sampling subjects in the above faculty in fiscal year 2013, totaling 42. The data were analyzed by means of statistics consisting of frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows: Quality of working life of the personnel, Faculty of Fisheries Technology and Aquatic Resources, Maejo University, was overall rated at a medium level. When considering by aspect, it was found that in terms of job growth and security, and usefulness to society, they were all rated at a high level, followed by opportunity to develop one's own capacity, life chance, safe and healthy working conditions, working together and relationship with others, personal right, and sufficient and fair compensation, respectively.

With regard to quality of life development of the personnel, Faculty of Fisheries Technology and Aquatic Resources, Maejo University, an understanding and adjusting attitude between university officials and employees should be created in order to understanding the role in working together, reducing working conflict, including determination of criteria for compensation increase with transparency, fairness and subject to inspection. Additionally, a survey should be made of personnel demands for health promotion, and activity should be organized to bolster good relationship between academic and supportive personnel, continuously in order to create good atmosphere for working and sustainable organization development.

Keyword; Quality of Working Life, Faculty of Fisheries Technology and Aquatic Resources

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงาน ทำหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษาที่มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูงด้านการวิจัย เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ การบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งรวบรวมของวิทยาการหลายแขนงและเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก ถือเป็นบทบาทสำคัญยิ่งของสถาบันอุดมศึกษาจึงกล่าวได้ว่าเป็น “ตัวนำการเปลี่ยนแปลง”

(Change Agent) หรือเป็นองค์กรขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่จะต้องดำเนินการตามบทบาทและความรับผิดชอบของการเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อที่จะนำประเทศไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาในที่สุด

ตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษามีกิจกรรมที่กว้างขวาง เกี่ยวข้องกับบุคลากรและงบประมาณเป็นจำนวนมาก งานอุดมศึกษามีลักษณะเฉพาะมีความหลากหลายตามบริบทและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง การบริหารสถาบันอุดมศึกษาจึงมีความแตกต่างจากการบริหารองค์กรโดยทั่วไป หรือ

สถานศึกษาที่จัดการในระดับอื่น แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะมีความหลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง พัฒนาการหรือบทบาทหน้าที่ในการมุ่งตอบสนองการพัฒนากำลังคนของประเทศก็ตาม แต่การบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาจะมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญในประการหลักๆ ร่วมกัน ประการหลักที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารบุคลากรที่เป็นคณาจารย์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประการสำคัญรองลงมาคือ การบริหารวิชาการหรือหลักสูตรที่เป็นสิ่งสะท้อนความเชี่ยวชาญหรือความเข้มแข็งของสถาบันนั้น การบริหารทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนการสอน การบริหารการเงิน ทรัพย์สิน บุคลากรสายสนับสนุน การบริหารงานวิจัย การบริหารงานบริการวิชาการแก่ชุมชน รวมทั้งการตรวจสอบติดตาม และประเมินผลการดำเนินการต่างๆ ตามภารกิจหลักของแต่ละสถาบัน ภายใต้หลักการของความมีธรรมาภิบาลในการดำเนินการ และความมีเสถียรภาพทางวิชาการ (พิเศษภาวิธ ทองโรจน์, (ม.ป.ป.))

หัวใจสำคัญของการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงและขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืนนั้น คือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน หรือที่เรียกว่าทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเป็นตัวกำหนด ผลักดันความสำเร็จให้กับองค์กร โดยองค์กรใดๆ ที่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในภาพรวม การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีคุณประโยชน์อย่างสูงและเป็นตัวแปรชี้วัดความสำเร็จของ

องค์กรในอนาคตได้เป็นอย่างดี (ศูนย์ข่าวเศรษฐกิจ การเงิน AEC ธุรกิจและการลงทุน, [ม.ป.ป.])

คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการอนุมัติจัดตั้งเป็นหน่วยงานภายในระดับคณะจากสภามหาวิทยาลัยแม่โจ้ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2548 ปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (การประมง) หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการประมง) และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (เทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ) มีภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน การสอนการวิจัย การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีนโยบายที่จะส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศ และสนับสนุนการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม เพื่อเป็นองค์กรที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งนับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำที่จะร่วมขับเคลื่อนให้คณะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2555, น. 4)

ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ เพื่อทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการ

ทำงาน และนำผลการศึกษาเสนอต่อผู้บริหารเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ได้อย่างถูกต้องและตรงกับความต้องการของบุคลากรอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร และเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่จะช่วยผลักดันนำประเทศไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร (Population) คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานจริงของคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ในปีงบประมาณ 2556 จำนวน 42 คน แบ่งเป็น บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 19 คน และ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ จำนวน 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research instrument) คือ แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ด้านสิทธิส่วนบุคคล ด้านจังหวะชีวิต และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะถึงปัญหาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามที่รวบรวมได้ แล้วนำข้อมูลจากแบบประเมินมาลงรหัสและประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัย

ด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน บุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ มีคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มี

ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงคือ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 รองลงมาคือ ด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และด้านที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านจังหวะชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 รองลงมาคือ ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ถัดมาคือ ด้านสิทธิส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นที่ท่านได้รับค่าตอบแทนเหมาะสมกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือค่าตอบแทนที่ท่านได้รับมีความเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายตามสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่บุคลากร เช่น การสันทนาการ

3. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นลักษณะงานที่ท่านทำเป็นอาชีพมีความก้าวหน้าและมั่นคง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสมกับบุคคล

4. ด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นการสนับสนุนการพัฒนาตนเอง เช่น การอบรมสัมมนา หลักสูตรต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการสนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ อยู่เสมอ

5. ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นการได้รับความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานหากท่านมีงานจำนวนมากหรือกลางาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือท่านได้รับทราบปัญหาหรือความก้าวหน้าของหน่วยงานและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ไขปัญหา

6. ด้านสิทธิส่วนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นที่ท่านได้รับความเท่าเทียมกันกับบุคลากรท่านอื่นในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เช่น การมอบหมายงานสิทธิประโยชน์และความมั่นคงจากหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และ

ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ปฏิบัติงาน

7. ด้านจังหวะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นการทำงานของท่านไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของท่านและครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือภาระการทำงานในปัจจุบันของท่านไม่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและจิตใจ

8. ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นหน่วยงานให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น งานบริการวิชาการแก่สังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือหน่วยงานมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติการที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้

ด้านปัญหา

1. ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม พบว่า บุคลากรบางส่วนที่เป็นข้าราชการให้ความเห็นว่ายังมีข้อจำกัดในขึ้นเงินเดือนมากกว่าพนักงานมหาวิทยาลัย อาจจะทำให้เกิดควมไม่ยุติธรรมเพราะคิดภาระงานเท่ากัน และเมื่อเทียบกับผลงานยังถือว่าน้อยเกินไป ส่วนบุคลากรที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ทางมหาวิทยาลัยมีการจ่ายค่าประสบการณ์ให้พนักงานมหาวิทยาลัยที่บรรจุใหม่ ยิ่งทำให้

ฐานเงินเดือนพนักงานมหาวิทยาลัยที่บรรจุใหม่สูงกว่าบุคลากรที่ทำงานอยู่มาก่อน และการขึ้นค่าตอบแทนแต่ละหน่วยงานก็มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงาน อีกทั้งการประเมินของผู้บริหารด้านการเลื่อนขั้นและค่าตอบแทนบุคลากรบางส่วนให้ความเห็นว่าบางครั้งยังคงขาดความโปร่งใส ชัดเจน ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน จึงทำให้การเพิ่มค่าตอบแทนในบางครั้งขาดความยุติธรรม

2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ พบว่าหน่วยงานยังไม่มีกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และขาดสถานที่และอุปกรณ์ที่ส่งเสริมสุขภาพ

3. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบว่า ในบางงานยังมีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบไม่ตรงและเหมาะสมกับตำแหน่ง

4. ด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง พบว่า บุคลากรบางส่วนยังมีการะงานประจำค่อนข้างมากยากแก่การบริหารเวลาเพื่อไปอบรมเพิ่มพูนความรู้ และคิดสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ

5. ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น พบว่า บุคลากรบางส่วนยังมีความคิดเห็นแตกต่างด้านการทำงานระหว่างบุคลากรที่เป็นข้าราชการกับบุคลากรที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ส่งผลให้บรรยากาศการทำงานบางครั้งรู้สึกอึดอัดกับการทำงาน ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามัคคีในหมู่คณะ

6. ด้านสิทธิส่วนบุคคล พบว่า ในบางกรณีผู้บริหารยังขาดการแก้ไข ปรับปรุง ตาม

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดความน่าเชื่อถือ และเชื่อมั่นต่อการทำงานของผู้บริหาร และบุคลากรบางส่วนให้ความเห็นว่า มีสิทธิบางครั้งในการเสนอความคิดเห็น แต่ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้บริหาร

7. ด้านจังหวะชีวิต พบว่า บุคลากรบางส่วนมีเวลาพักผ่อนกับครอบครัวค่อนข้างน้อย และมีภาระงานมากเกินไป โดยเฉพาะงานเอกสาร ซึ่งความจริงแล้วควรเน้นงานด้านนักศึกษาเป็นหลักมากกว่างานด้านอื่นๆ

8. ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม พบว่า หน่วยงานยังไม่มีประกาศอย่างเป็นทางการถึงข้อกำหนดในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน

1. ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ และยุติธรรม ควรมีการปรับปรุงระบบการประเมินการปฏิบัติงานให้มีความเป็นธรรมมากที่สุด และควรมีการปรับอัตราเงินเดือนของบุคลากรที่เป็นข้าราชการให้เหมาะสม เพราะปัจจุบันอัตราเงินเดือนของข้าราชการต่ำกว่าพนักงานมหาวิทยาลัยค่อนข้างมาก และคณะควรมีการเพิ่มโบนัสพิเศษให้กับบุคลากรที่ทำงานดีเยี่ยม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้คนทำงาน ไม่ควรใช้ระบบอุปถัมภ์ และในกรณีที่มีการขึ้นค่าตอบแทนผู้บริหารควรมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ได้ตกลงไว้ล่วงหน้า โดยมีการออกกฎระเบียบการปฏิบัติ รวมถึงเพิ่มเกณฑ์ในการตัดสินใจการเพิ่มขึ้นเงินเดือนที่ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสม

2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ หน่วยงานควรมีการจัดทำระบบประกันชีวิตเพิ่มเติม นอกเหนือจากระบบที่ใช้ในปัจจุบัน และควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่น อุปกรณ์การออกกำลังกาย หรือสถานที่ออกกำลังกายภายในบริเวณคณะอย่างเหมาะสม ควรมีการส่งเสริมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการบริการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างทั่วถึง รวมถึงควรเพิ่มการติดตั้งกล้องวงจรปิดบางจุดบริเวณรอบๆ หน่วยงานที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย

3. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ผู้บริหารต้องมีความเป็นธรรม ยึดงานเป็นหลัก หากนโยบายไม่ชัดเจนและปฏิบัติไม่ได้จริง คนทำงานอาจรู้สึกไม่มั่นคงในหน้าที่ และความก้าวหน้า อาจส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนงาน และหน่วยงานควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและช่วยกันผลักดันการทำงานของผู้ร่วมงานซึ่งกันและกัน

4. ด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง หน่วยงานควรมีการจัดสรรแหล่งงบประมาณในการสนับสนุนเพิ่มเติม และให้เพียงพอต่อความต้องการของบุคลากร ให้สามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างน้อย 3 ครั้งต่อปี

5. ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หน่วยงานควรมีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรอย่างน้อยเดือนละครั้ง ไม่ควรมีการแบ่งแยกชนชั้นของบุคลากรในคณะทั้งบุคลากรที่เป็นสายวิชาการและสาย

สนับสนุน หน่วยงานควรสร้างความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันให้มากขึ้น แต่ละคนควรลดทิฐิและอัตตาในการทำงานร่วมกัน

6. ด้านสิทธิส่วนบุคคล ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และนำไปปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงาน

7. ด้านจรรยาบรรณชีวิต หน่วยงานควรมีการมอบหมายภาระหน้าที่ตามความเหมาะสมแต่ละตำแหน่งงานตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้งานงานกระทบกับการใช้ชีวิตส่วนตัว

8. ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม หน่วยงาน ควรมีการจัดสรรแหล่งงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมที่ประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มเติม และส่งเสริมการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกำหนดวัตถุประสงค์ การทำงานที่ชัดเจน หากกิจกรรมไหนที่หน่วยงานจัดทำขึ้นแล้วเป็นประโยชน์ต่อสังคม ควรส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 แสดงว่าบุคลากรมีความสุขและความพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชัย นิมนวล (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างชั่วคราวในหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เขตอำเภอเมือง จังหวัด

นครสวรรค์ พบว่าระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างชั่วคราวในหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.27 รวมทั้งผลการวิจัยของสุขชัย วงษ์จันทร์ (2549) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรฝ่ายฆราวาส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรฝ่ายฆราวาสมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและพอเพียง ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและสุขสบาย ด้านการพัฒนาความสามารถและความก้าวหน้าด้านการยอมรับทางสังคม ด้านความสมดุลในชีวิตการทำงาน โดยครอบครัว และด้านประชาธิปไตยในองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของหทัยพันธ์ พูลสวัสดิ์ (2555) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน ครูโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1 จังหวัดชลบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน ครู โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1 จังหวัดชลบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาข้างต้นเป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานราชการทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจในการทำงานมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ส่วนระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อคุณภาพชีวิตในด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า บุคลากรของ

คณะโดยเฉพาะสายวิชาการได้มีส่วนร่วมในการให้บริการถ่ายทอดวิชาการด้านการประมงและทรัพยากรทางน้ำแก่สังคม ที่ได้จัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปี เพราะคณะและมหาวิทยาลัยได้มีนโยบายในการส่งเสริมงานบริการวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งถือเป็นหนึ่งในพันธกิจหลักที่สำคัญของคณะและมหาวิทยาลัย ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ จนนำไปสู่การพัฒนาสังคม ชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งประเด็นนี้เองเป็นแรงจูงใจที่สร้างความรู้สึภาคภูมิใจในตัวเองให้แก่บุคลากรที่ได้มีส่วนร่วมในการนำความรู้ความสามารถทั้งเชิงวิชาการและวิจัยมาบูรณาการเป็นองค์ความรู้ที่สามารถทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชัย นิ่มนวล (2553, น. 10) คุณภาพชีวิตคือการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้อย่างดี รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลพัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่อย่างสันติสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชัย นิ่มนวล (2553) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างชั่วคราวในหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์พบว่าด้านที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานสูงที่สุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง นอกจากนั้น ด้านที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง อีกด้านหนึ่งคือ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ที่เป็น

เช่นนี้เพราะคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ อยู่ในสังกัดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่มีความมั่นคง ดังนั้น บุคลากรจึงเห็นว่าลักษณะงานที่ทำเป็นอาชีพที่มีความก้าวหน้าและมั่นคงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตรงกับผลการวิจัยของสุวรรณรัตน์ วีสสัย (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานด้านความมั่นคงและก้าวหน้าในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน ถือว่ามีความมั่นคงกว่าหน่วยงานภาคเอกชน

ส่วนระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อคุณภาพชีวิตในด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเป็นได้ว่า คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำประกอบไปด้วยบุคลากรที่เป็นทั้งข้าราชการและพนักงานมหาวิทยาลัย ในปัจจุบันบุคลากรที่เป็นข้าราชการได้รับเงินเดือนตามบัญชีของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ซึ่งมีอัตราเงินเดือนต่ำกว่าอัตราเงินเดือนของพนักงานซึ่งอิงตามบัญชีของมหาวิทยาลัย ส่งผลให้บุคลากรที่เป็นข้าราชการเกิดความรู้สึกไม่ยุติธรรมในขณะที่จะต้องปฏิบัติงานหรือมีภาระงานเท่ากับบุคลากรที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ประกอบกับมหาวิทยาลัยได้มีการจ่ายค่าประสบการณ์ให้พนักงานมหาวิทยาลัยที่บรรจุใหม่ ก็ยังส่งผลให้เกิดความแตกต่างของฐานเงินเดือนของพนักงานมหาวิทยาลัยที่บรรจุใหม่กับบุคลากรที่ทำงานอยู่มาก่อนชัดเจนมากยิ่งขึ้น ประเด็นดังกล่าว ส่งผลต่อความพึง

พอใจในการปฏิบัติงานซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ตรงกับแนวคิดของ Walton (1973 อ้างถึงใน นิวุฒิ ยศวงศ์ศรีคม, 2547, น. 5-8) กล่าวว่า ค่าตอบแทนเป็นสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตการทำงานได้ เนื่องจากทุกคนมีความต้องการทางเศรษฐกิจและจะมุ่งทำงานเพื่อให้ได้รับการตอบสนองทางเศรษฐกิจ ซึ่งความต้องการนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีชีวิตรอด บุคคลนอกจากจะสร้างความคาดหวังในค่าตอบแทนสำหรับตนแล้ว ยังมองในเชิงเปรียบเทียบกับผู้อื่นในประเภทของงานแบบเดียวกัน ในกรณีดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคในการทำงานร่วมกันของบุคลากรซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมักจะมีการมองเชิงเปรียบเทียบกับงานของตนกับผู้อื่นอยู่แล้ว กรณีดังกล่าวอาจทำให้เกิดความคับข้องใจขาดความพึงพอใจในการทำงาน ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลงได้ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ไขปัญหานั้น แสดงให้เห็นว่าเกิดช่องว่างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรที่เป็นข้าราชการและบุคลากรที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ในขณะเดียวกันข้อค้นพบในการศึกษาได้เสนอแนะให้มีการปรับอัตราเงินเดือนของบุคลากรที่เป็นข้าราชการให้เหมาะสม เพราะปัจจุบันอัตราเงินเดือนของข้าราชการต่ำกว่าพนักงานมหาวิทยาลัยค่อนข้างมาก รวมทั้ง ควรมีการจัดกิจกรรมสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในคณะอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนั้น ยังพบว่า มีบุคลากรส่วนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า จากการที่ค่าครองชีพในปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้ค่าตอบแทนที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ทำให้รู้สึกว่าได้รับค่าตอบแทนไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ได้รับและคุ้มค่ากับความทุ่มเทในการทำงาน ทั้งนี้คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ได้นั้นเริ่มจากการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ค่าตอบแทนถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะสนองตอบต่อความต้องการในระดับต้นๆ ของมนุษย์ ตรงกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) โดยสุพานี สฤงษ์วานิช (2549, น. 199-201) ได้ให้ความเห็นว่าองค์การจะต้องดูแลในเรื่องค่าตอบแทนต่างๆ ของพนักงานให้เหมาะสม เพื่อให้พนักงานสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเขาในส่วนนี้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติระหว่างบุคลากร ที่เป็นข้าราชการและพนักงานมหาวิทยาลัยให้เข้าใจถึงบทบาทในการทำงานร่วมกัน เพื่อลดความขัดแย้งต่อการทำงาน

2. ควรมีการกำหนดเกณฑ์การขึ้นค่าตอบแทนให้มีความโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ โดยให้สอดคล้องกับภาระงานที่บุคลากรแต่ละตำแหน่งรับผิดชอบ

3. ควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากรต่อการส่งเสริมและสนับสนุนด้าน

สุขภาพ เพื่อหน่วยงานจะได้สามารถตอบสนองตรงกับความต้องการ จะช่วยให้บุคลากรมีความสุขในการปฏิบัติการ

4. ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนอย่างเป็นประจำ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้แก่บุคลากรในองค์กร จะช่วยให้บรรยากาศในการทำงานดียิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์บุคลากรเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของการทำงาน

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานอื่นภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้เห็นทัศนคติของบุคลากรในหน่วยงานอื่นต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน

แหล่งอ้างอิง

- ณัฐชัย นิมนวล. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างชั่วคราวในหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- พิเศษภาวิธ ทองโรจน์. [ม.ป.ป.]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.dusit.ac.th/-course-standard-No-3.pdf>.
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ. (2555). รายงานประจำปี 2555. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศูนย์ข่าวเศรษฐกิจ การเงิน การลงทุนและการบริหารธุรกิจ. [ม.ป.ป.]. ทรัพยากรมนุษย์ คือ ? และอะไรคือความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์. สืบค้น 7 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.aececonomy.com>
- สุขชัย วงษ์จันทร์. (2549). ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).
- สุพานี สถัญญวานิช. (2549). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิด และทฤษฎี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณรัตน์ วลัยย์. (2554). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม. (การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- หทัยพันธ์ พูลสวัสดิ์. (2555). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1 จังหวัดชลบุรี. (งานนิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- Walton (1973) อ้างถึงใน นิวุฒิ ยศวงศ์ศรี. (2547). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทยในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

**ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project)
มาใช้ในการบริหารโครงการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่**
**Efficiency of the information system implementation for E-project
administration, Maejo University, Chiang Mai Province**

รุ่งทอง เชื้อนขัน*

Rungthong Khuankhan

rungthong.kh82@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) มาใช้ในการบริหารโครงการ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรของคณะต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 80 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มาใช้ในการบริหารโครงการ โดยภาพรวมทุกด้าน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผลผลิต (Output) ในภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งการนำการบริหารโครงการ (E-Project) มาใช้ ทำให้การสื่อสาร และการติดต่อประสานงาน มีความคล่องตัวยิ่งขึ้น รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยการบริหารโครงการ (E-Project) มีการกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้งาน และมีระบบรักษาความปลอดภัยของฐานข้อมูลอย่างเหมาะสม โดยในด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้งานมีประสิทธิภาพมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่การอบรมบุคลากร และเจ้าหน้าที่ ในการใช้งานการบริหารโครงการ (E-Project) อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

คำสำคัญ ประสิทธิภาพ, ระบบสารสนเทศ, บริหารโครงการ

ABSTRACT

The purposes of this research were to study efficiency of information system implementation for E-Project Administration Maejo University, Chiang Mai Province. Data collection was made through questionnaires for sampling cohorts consisting of the personnel of different faculties inside Maejo University, Chiang Mai Province, who used information system for E-Project service, totaling. The data were analyzed by means of basic statistics, consisting of frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows. The efficiency of information system application for E-Project Administration was overall rated at a high level. When considering by aspect, it was found that output was rated at a high level with a high mean. In this regard, the use of E-project system

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

facilitated more conveniently the communication and cooperation such as affixing the signature to the project concerned, which was able to do at any place that was furnished with such network and computer, followed by the process being rated at a high level. Moreover, the E-project limited the right to access for the user and safety system of the database. The input factor had efficiency at a medium level. The component of input included computer and most effective equipments, and had a high mean, while the training of personnel and operators in using the E-project, properly and continuously, had a lowest mean.

An approach to efficiency of information system application development for E-Project Administration of Maejo University was that in terms of input, the university should create understanding and exchange ideas continuously about work system to the personnel of all scalar chain, who dealt with this system, and there should have a regular training on the system usage after the system improvement each time, including system handbooks preparation for all users in the university.

Keywords: Efficiency , information system, administration

บทนำ

ปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น โดยการนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานภายในองค์กรอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้งานบุคคลมาเป็นการใช้งานในลักษณะการทำงานแบบเป็นระบบ ซึ่งจะต้องประสานงาน และใช้ข้อมูลร่วมกัน โดยได้มีการคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานนั้นคือ การเขียนโปรแกรมสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับและสนับสนุนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญในการปฏิบัติงานคือ การพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์จากที่เคยทำงานหลาย ๆ อย่างบนกระดาษจำนวนมาก มาเป็นการทำงานบนเครื่องคอมพิวเตอร์แทน

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้เริ่มนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน

และได้จัดทำระบบ ฐานข้อมูลต่างๆ ขึ้นมาเพื่อรองรับ ใช้สำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจ และภาระงานที่รับผิดชอบ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพิ่มประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2555) มิติทางด้านการจัดการความรู้สารสนเทศ และเทคโนโลยี ที่ต้องมีการปรับปรุงกลไกการบริหารงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว มีความคิดริเริ่ม มีความทันสมัยสอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ เพื่อให้ระบบราชการมีความเข้มแข็ง โปร่งใส มีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ รวมทั้งสร้างเสริมให้เกิดความมั่นใจและความเชื่อมั่นศรัทธาในการ

ปฏิบัติงานทุกระดับ (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2551)

ในการนี้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้นำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มาใช้ในการบริหาร โครงการของมหาวิทยาลัย เนื่องจากระบบเดิมที่ใช้อยู่เป็นระบบที่บันทึกขออนุมัติ และรายงานผลโครงการบนกระดาษ โดยดำเนินการเสนอการอนุมัติโครงการตามขั้นตอน ทำให้เกิดการล่าช้า เอกสารสูญหายระหว่างทาง และหากผู้เกี่ยวข้องในการอนุมัติโครงการไม่อยู่ ก็ไม่สามารถดำเนินการในเอกสารได้ ทำให้เสียเวลาในการรอการอนุมัติโครงการ ส่งผลให้ไม่ทันต่อการดำเนินการในโครงการที่สำคัญและเร่งด่วน โดยให้หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ดำเนินการเสนอขออนุมัติโครงการ และรายงานผลโครงการ ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ เพื่อลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ประหยัดเวลา สะดวก รวดเร็ว ตรวจสอบได้ ลดความเสี่ยงต่อการสูญหายของเอกสาร และช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารในด้านการติดตาม และประเมินผลโครงการต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญ และมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มาใช้ในการบริหารโครงการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะปัญหา และอุปสรรคในการใช้งานของระบบฯ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา ในเรื่องดังกล่าว โดยอาศัยความรู้ต่างๆ ที่ได้ศึกษามาเป็นเครื่องมือช่วยในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) มาใช้ในการบริหาร โครงการ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้ปฏิบัติงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรของคณะต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ จำนวน 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มาใช้ในการบริหารโครงการ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist) และแบบคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) มาใช้ในการบริหารโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จำนวน 28 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการใช้งานระบบเพื่อการบริหารโครงการ มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการใช้งานระบบเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและแยกประเด็น

สรุปผลการวิจัย

ผู้ใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 81.25 มีอายุเฉลี่ย 35 ปี อายุต่ำสุด 26 ปี และอายุสูงสุด 58 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 นักวิชาการศึกษา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สังกัดคณะพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 26.25 ผู้ใช้งานมีอายุงานเฉลี่ย 7 ปี อายุงานต่ำสุด 1 ปี อายุงาน สูงสุด 36 ปี และส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้งานระบบ แบบนาน ๆ ครั้ง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 41.25 โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) มาใช้ในการบริหารโครงการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ (E-Project) มาใช้ในการบริหารโครงการ ภาพรวมทุกด้าน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.53 และเมื่อพิจารณาในรายด้านผลการศึกษามี ดังนี้

1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า ประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ที่ใช้งานมีประสิทธิภาพมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่การอบรมบุคลากร และเจ้าหน้าที่ ในการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า ประสิทธิภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีการกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้งาน และมีระบบรักษาความปลอดภัยของฐานข้อมูลอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระบบสารสนเทศฯ สามารถปรับปรุง และแก้ไขข้อมูลที่เกิดผิดพลาดได้สะดวกและรวดเร็ว

1.3 ด้านผลผลิต (Output) พบว่า ประสิทธิภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า ทำให้การสื่อสาร และการติดต่อประสานงาน มีความคล่องตัวยิ่งขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มีช่องทางในการตอบข้อสงสัย หรือ ข้อคำถามของผู้ใช้งาน ผ่านทางกระดานอิเล็กทรอนิกส์ (Web Board)

2. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

2.1. ปัญหาและอุปสรรค

2.1.1 ด้านการดำเนินการขออนุมัติโครงการ ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ พบว่า ผู้รับผิดชอบโครงการขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้งานระบบ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการกรอกข้อมูลเพื่อขออนุมัติโครงการได้เอง โดยต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ กรอกข้อมูลผ่านระบบให้ ในส่วนของขั้นตอนการเสนอขออนุมัติโครงการ ซึ่งผู้เสนอโครงการได้ลงนามเสนอโครงการไปแล้ว และผ่านผู้เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ พร้อมการลงนามให้ความเห็นชอบโครงการแล้วนั้น แต่หากผู้เกี่ยวข้องในการอนุมัติโครงการคนใดคนหนึ่งไม่เห็นชอบโครงการ เพราะต้องส่งกลับให้ผู้เสนอโครงการดำเนินการแก้ไขรายละเอียดในโครงการ ระบบจะส่งโครงการกลับไปยังผู้เสนอโครงการ และเมื่อได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว ต้องดำเนินการ เสนอขออนุมัติผ่านระบบเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ทำให้เสียเวลาในการลงนามอนุมัติโครงการ อีกทั้งยังไม่มีกระบวนการบันทึก วัน และเวลา ในการเสนอขออนุมัติโครงการในแต่ละครั้ง ทำให้ผู้เห็นชอบในการอนุมัติโครงการบางราย เข้าใจผิดว่าผู้เสนอโครงการมีการดำเนินการที่ล่าช้า โดยเมื่อผู้อนุมัติโครงการบางรายเข้าไปอนุมัติโครงการช้า และไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทำให้กระบวนการขออนุมัติโครงการเกิดการล่าช้าตามไปด้วย และในกรณีที่ผู้เกี่ยวข้อง ในการอนุมัติโครงการไม่ได้เข้าใช้งานระบบ หรือไม่สามารถเข้าใช้งาน

ระบบได้ในขณะนั้น ทำให้เกิดความล่าช้าในการอนุมัติโครงการในแต่ละครั้ง

2.1.2 ด้านการรายงานผลโครงการผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ พบว่า ผู้บันทึกรายงานผลโครงการไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกิจกรรม ซึ่งแตกต่างจากผู้รับผิดชอบโครงการ โดยตรง ทำให้การรายงานผลอาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้รับผิดชอบโครงการ โดยระบบไม่รองรับให้รายงานผลเป็นรายกิจกรรม ซึ่งบางโครงการมีหลายกิจกรรม แต่จะต้องรอผลการดำเนินงานทุกกิจกรรมให้แล้วเสร็จก่อน จึงจะเริ่มต้นกระบวนการประเมินผลโครงการได้ ทำให้ยากต่อการติดตามผลการดำเนินงาน และระบบมีช่องว่าง ในการกรอกข้อมูล ที่มีรายละเอียดมากเกินไป ทำให้การกรอกข้อมูลล่าช้า อีกทั้งรายละเอียดของข้อมูลในระบบยังมีไม่ครอบคลุมสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ในการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และยังไม่สามารถนำข้อมูลในระบบไปใช้ได้ทันที โดยการกรอกข้อมูลดังกล่าว ไม่สามารถเปลี่ยนรูปแบบตัวอักษรได้ ในกรณีที่คัดลอกรายงานผลการดำเนินโครงการจากโปรแกรมไม่โครซอฟต์เวิร์ดมา ทำให้เสียเวลาในการพิมพ์ข้อมูลใหม่ และในส่วนของกระบวนการเอกสารอ้างอิงในรายงาน เช่น รูปภาพ รายงานฉบับสมบูรณ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการ Upload ข้อมูลเข้าระบบก่อนจึงจะดึงมาใช้ได้ ทำให้เสียเวลาในการดำเนินการในแต่ละครั้งค่อนข้างนาน กรณีในบางโครงการไม่มีรูปภาพกิจกรรม แต่ระบบบังคับให้ต้องแนบรูปภาพ ทำให้ไม่

สามารถรายงานโครงการ หรือเข้าสู่กระบวนการประเมินโครงการได้

2. แนวทางการแก้ไข

2.1 ด้านการดำเนินการขออนุมัติโครงการ ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ ควรทำความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ระบบงานอย่างต่อเนื่องแก่บุคลากร ทุกสายงานที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับระบบ โดยมีการอบรมการใช้งานระบบอย่างต่อเนื่อง หรือหากเมื่อมีการปรับปรุงระบบในแต่ละครั้ง และจัดทำคู่มือวิธีการใช้งานระบบในส่วนที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้ใช้งานระบบทั้งมหาวิทยาลัย ตลอดจนควรมีการแสดงข้อมูลเส้นทาง การรับ-ส่ง / เห็นชอบ และอนุมัติโครงการ โดยระบบวัน และเวลาในการ รับ-ส่ง / เห็นชอบ และอนุมัติโครงการ ตลอดจนระบบวัน และเวลา ในการส่งโครงการกลับเพื่อการแก้ไข ทั้งนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุมัติโครงการในระบบ ควรดำเนินการอนุมัติโครงการให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่ได้ตกลงไว้

2.2 ด้านการรายงานผลโครงการ ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ ควรให้ผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้กรอกข้อมูลผ่านระบบด้วยตนเอง เพราะจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์มากกว่าให้ผู้อื่นกรอกแทน โดยมีแนวทางปฏิบัติที่ง่ายต่อการใช้งาน ผู้ใช้ข้อมูลสามารถนำผลจากรายงานโครงการ ไปใช้ประโยชน์ในด้านที่เกี่ยวข้องได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านการลงชื่อเข้าใช้งานระบบ และออกแบบระบบให้สามารถเปลี่ยนรูปแบบตัวอักษรได้ตามที่ผู้ใช้งานต้องการ โดยสามารถดึงข้อมูลในโครงการที่ขออนุมัติ ในส่วนที่สามารถนำมาใช้ในการรายงานผลโครงการได้ มาแสดงเป็น

ข้อมูลในรายงานแบบอัตโนมัติ ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลาในการกรอกข้อมูลในส่วนจากรายงานผลโครงการ และนำประเด็นด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มากำหนดรายละเอียดของข้อมูลในการรายงานผลโครงการเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังตัวชี้วัดประกันคุณภาพ โดยไม่ต้องเสีย เวลากรอกข้อมูลใหม่ในระบบการประกันคุณภาพอีก เพื่อลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน เปลี่ยนวิธีการแนบเอกสาร อ้างอิงในรายงานโครงการ ที่สามารถดึงข้อมูลจากไฟล์ได้ทันที โดยไม่ต้องดำเนินการ Upload ก่อนเพื่อลดระยะเวลา ในการดำเนินการแต่ละครั้ง ซึ่งอาจจะออกแบบในลักษณะของเมนูให้เลือกว่าต้องการแนบเอกสารอะไรบ้าง

อภิปรายผล

ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการมาใช้ในการบริหารโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจาก ผู้ใช้งานยังขาดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบฯ โดยมหาวิทยาลัยมีการอบรมการใช้งาน ให้แก่บุคลากรผู้ใช้งานที่ค่อนข้างน้อยและไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งมีการเผยแพร่ หรือแจกคู่มือ และวิธีการใช้งานระบบฯ ยังไม่ทั่วถึงแก่บุคลากรที่ใช้ระบบฯ ในทุกระดับ ในขณะที่ด้านกระบวนการ (Process) มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากระบบมีการ กำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้งาน และมีระบบรักษาความปลอดภัยของฐานข้อมูลอย่างเหมาะสม มีขั้นตอนการเข้าสู่ระบบที่สะดวก ง่ายต่อการใช้งาน และ ไม่มีความซับซ้อน มีการประมวลผลได้อย่าง

รวดเร็ว สามารถลดขั้นตอน และลดความซ้ำซ้อนในการทำงานได้ ตลอดจนสามารถทำให้การปฏิบัติงานมีระบบ ระเบียบ มีความชัดเจน และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถเสนอขออนุมัติโครงการ รายงานผลโครงการ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลโครงการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ในขณะที่ด้านผลผลิต (Output) มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มาใช้ ทำให้การสื่อสาร และการติดต่อประสานงาน มีความคล่องตัวยิ่งขึ้น เช่น การลงนามในโครงการของผู้เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการได้ทุกที่ที่มีระบบเครือข่าย และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ช่วยลดการจัดการแฟ้มข้อมูลได้ ผู้ใช้งานระบบสามารถใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพ ตามกระบวนการของระบบที่มีอยู่ เช่น การขออนุมัติโครงการ การรายงานผล และการติดตามประเมินผล เป็นต้น ระบบมีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบันที่ตรงกับความต้องการใช้งาน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ใช้งานระบบสามารถติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงานในระบบได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว กว่าการทำงานในระบบเดิม เช่น ระยะเวลาในการดำเนินการขออนุมัติโครงการที่ใช้เวลาน้อยลงกว่าระบบเดิม อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาคุณภาพในการทำงานของหน่วยงาน ที่มีระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายในหน่วยงาน และสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตามความเหมาะสม โดยสามารถ นำไปใช้เพื่อการ

บริหารจัดการในด้านการตัดสินใจของผู้บริหาร ด้านงบประมาณ และในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุคของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน

ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มาใช้ในการบริหารโครงการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จะเห็นได้ว่าด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) จากการนำระบบสารสนเทศมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานจากรูปแบบเดิม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสะดวก รวดเร็ว มีความถูกต้อง และลดระยะเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ (2539, น. 5) ที่กล่าวว่า วิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีวิธีการทำงานที่สะดวก รวดเร็ว ส่งผลให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพสูง และจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในปัจจุบันการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารโครงการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงก่อให้เกิดระบบสำนักงานอัตโนมัติ (Office Automation) โดยการนำเอาระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงาน และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ช่วยในด้านการจัดเก็บข้อมูล จัดการกับเอกสาร และยังสามารถนำไปใช้เพื่อการบริหารจัดการในด้านการตัดสินใจของผู้บริหาร ด้านงบประมาณ และในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิภาภรณ์ คำเจริญ (2545, น. 135) ที่กล่าวถึง ระบบสารสนเทศสำนักงานว่าเป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อใช้กับงานสำนักงานโดยเฉพาะ เพื่อให้งานในสำนักงานมีประสิทธิภาพ และยังช่วยในการอำนวยความสะดวกกับผู้ปฏิบัติงานทั้งภายใน และภายนอก

องค์การให้ติดต่อกันได้ ทั้งนี้ องค์การที่สามารถจัดการกับเทคโนโลยีสารสนเทศได้ดีภายใต้การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ย่อมจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ มีความได้เปรียบในการแข่งขัน และช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ และจากการศึกษา ประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการมาใช้ในการบริหาร โครงการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่สามารถ ลดขั้นตอน และลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ตลอดจนจนสามารถ ทำให้การปฏิบัติงานมีระบบ เป็นระเบียบ และมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถเสนอขออนุมัติโครงการ รายงานผลโครงการ และการสืบค้นข้อมูลโครงการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ทำให้การสื่อสาร และการติดต่อประสานงาน มีความคล่องตัวยิ่งขึ้น ช่วยลดการจัดการเพิ่มข้อมูล สามารถประเมินผลการดำเนินงาน ในระบบได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว กว่าการทำงานในระบบเดิม ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รจนา ขยัน (2550) ได้ศึกษา การนำเอาระบบหนังสือเวียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้งานสารบรรณ ของผู้บริหารของคณะผลิตภัณฑ์ การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เป็นการพัฒนาการทำงานแบบเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้มีการปฏิบัติงานเป็นระบบง่ายต่อการค้นหาเอกสาร ลดขั้นตอนการเดินทางของเอกสาร ลดการสูญหายของเอกสาร ประหยัดเวลาด้านการรับ-ส่งเอกสาร ประหยัดงบประมาณด้านวัสดุสำนักงาน โดยมีปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ เทคโนโลยี เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ด้านการดำเนินการขออนุมัติ และการรายงานผลโครงการ ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) บุคลากรผู้ใช้งานยังขาดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ ขาดการอบรมบุคลากร และเจ้าหน้าที่ ใ้ในการใช้งานระบบอย่างเหมาะสม และต่อเนื่อง อีกทั้งควรมีคู่มือ และวิธีการใช้งานระบบฯ ที่มีความชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย และสะดวกต่อการใช้งาน แจกให้แก่บุคลากรผู้ใช้งานระบบทุกคน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รจนา ขยัน (2550) ได้ศึกษา การนำเอาระบบหนังสือเวียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้งานสารบรรณ ของผู้บริหารของคณะผลิตภัณฑ์ การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการนำระบบหนังสือเวียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับงานสารบรรณ ด้านบุคลากรผู้ใช้งานระบบ จะต้องมีความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ และความชำนาญในการใช้งานระบบ โดยข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหานี้ คือ มหาวิทยาลัยควรมีการอบรมและมีคู่มือประกอบการใช้งานระบบแก่บุคลากรผู้ใช้งานระบบ ซึ่งจะทำให้บุคลากรผู้ใช้งานระบบมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบมากขึ้น และสามารถใช้งานระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรทำความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานระบบอย่างต่อเนื่อง ให้แก่ บุคลากรทุกสายงานที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับระบบ และควรมีการ

อบรมการใช้งานระบบอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการปรับปรุงระบบแต่ละครั้ง ตลอดจนจัดทำคู่มือการใช้งานระบบในส่วนที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้ใช้งานระบบทั้งมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ควรศึกษาประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการ มาใช้ในการบริหารโครงการ ในเชิงลึกโดยเจาะถึงรายละเอียดในแต่ละด้านของระบบว่ามี

ประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยอาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ใช้งานระบบร่วมด้วย และอาจเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากกว่านี้ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิภาพของระบบที่เพิ่มมากขึ้น และชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551-พ.ศ. 2555)*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2557, จาก http://www.opdc.go.th/uploads/files/strategies_new2.pdf.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิภาภรณ์ คำเจริญ. (2545). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ*. กรุงเทพฯ: เอส ซี พี บุคส์.
- รจนา ขยัน. (2550). การนำระบบหนังสือเวียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการงานสารบรรณของผู้บริหาร ศึกษาเฉพาะกรณี : คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด

12 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย *

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาอังกฤษ)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

บทนำ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วัตถุประสงค์ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(จะเขียนเป็นข้อๆ ก็ได้ หรือจะเขียนรวมก็ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุปผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ตอบวัตถุประสงค์ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

อภิปรายผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เอามาอภิปรายเฉพาะประเด็นที่เด่นๆ ไม่ต้องทุกประเด็น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตร สาขาวิชาท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558. (ขนาด 12 pt Th Sarabun)

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการทั่วไป

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด
12 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย
ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ
E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)*

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

เนื้อหา(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุป(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

*หน่วยงานของผู้เขียนบทความ

ขั้นตอนการทำวารสาร มจร วิชาการล้านนา

- ตอนที่ 1 รับบทความจากนักศึกษา (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้นักศึกษานำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้นักศึกษานำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่นักศึกษาแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจสอบถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ
6. การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้รูปแบบ นามปี เช่น (สมศรี มาสาย, 2554 : 12) และ สมศรี มาสาย (2554 : 23) สำหรับบรรณานุกรม ให้ใช้รูปแบบ APA หรือรูปแบบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเรียงภาษาภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ ดังที่ปรากฏตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนแหล่งอ้างอิงในบทความ

1. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ ครั้งที่พิมพ์./ เมืองที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). *พุทธศาสนวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

2. บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ/ (บรรณาธิการ ถ้ามี)/
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูต. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูต, เสวณี รัตนวิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ขวัญรัก สุขสมถทัย (บรรณาธิการ). รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย. (หน้า 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

3. วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์, ชื่อสาขาวิชา,/ คณะ,/ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

4. บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี)),/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(1), 32-48.

5. บทความในจดหมายข่าว

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อจดหมายข่าว,/ ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี)),/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

งานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุน. (2549). ข่าวบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8(1), 2.
ทีมสมองปุด นิเทศศาสตร์คว่ำรางวัล Best Campaign แทคอะวอร์ด ครั้งที่ 9. (2548). ดอกแก้ว จดหมายข่าว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(34), 3, 6.

6. บทความในนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์,/ วันที่/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อนิตยสาร,/ ปีที่หรือเล่มที่,/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ศุภรา กันตะพัฒนะ. (2549, 1 สิงหาคม). เยียวยาหัวใจดวงน้อย ด้วยสองมือแม่. ชีวิต, 8, 26-31.

7. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์,/ วันที่/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์,/ หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์' 49. มติชน, หน้า 33.

ลม เปลี่ยนทิศ. (2549, 7 สิงหาคม). รักในหลวงด้วยการปฏิบัติ: หมายเหตุประเทศไทย. ไทยรัฐ, หน้า 5.

8. เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อของเอกสาร/เลขที่ของเอกสาร (ถ้ามี).

ตัวอย่าง (จดหมายเหตุ)

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ. เลขที่ 3/197.

หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. เลขที่ 12.

ตัวอย่าง (คำสั่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 21 มีนาคม). เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย. คำสั่งที่ 0577/2549.

ตัวอย่าง (ประกาศ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 23 มิถุนายน). เรื่อง เกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ 2). ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

9. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 42-48.

10. รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิตย์ โรจน์รัตนวาณิช และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3 (หน้า 48-50). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

รณภพ เอื้อพันธเศรษฐ และวิยะดา ต้นวัฒนากุล. (2548). ทักษะคิดและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการครั้งที่ 1 วิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 8-10 ธันวาคม 2548. (หน้า 567-573). เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

11. การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ปี/วันที่/เดือน)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

มทิสร มังคลรังศรี. (2549, 4 สิงหาคม). รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

ปรีดิยาธร เทวกุล, ม.ร.ว. (2549, 4 สิงหาคม). ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์.

12. เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/สืบค้น/วัน/เดือน/ปี/เข้าถึงได้จาก/แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2547). จิตสำนึกและวิญญาณของคนสอนครู. สืบค้น 15 มิถุนายน 2548, เข้าถึงได้จาก <http://www.krn.rikp.ac.th>

13. เอกสารทุกประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

รอบรู้นานาชาติ. (2549). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์

ส. กลิ่นหอมหวล. (ม.ป.ป.). แม่คะนึ่ง-น้ำค้างแข็ง คืออะไร. ม.ป.ท.